



SANTARVE

kelia Krašto ir jo priešinimosi pramalą užsienio lietuvių politiniame ir visuomeniniame gyvenime.

SANTARVE

palaiiko Lietuvos valstybiškumą, valstybinę mintį ir tradicijas.

SANTARVE

svarsto lietuvių laisvės kovos reikalus ir pagrindines jos problemas, padėtį Krašte, lietuviško gyvenimo bei veiklos svarbiausius klausimus.

SANTARVE

nagrinėja politinius, visuomeninius ekonominius, socialinius ir kultūrinius klausimus. Lietuvos praeities, dabarties ir spėjamos ateities problemas.

SANTARVE

jieško naujų idėjų ir naujų kelių visais lautinio gyvenimo aspektais dabarčiai ir ateičiai, glaudžiame ryšyje su Krašto reikalavimais, troškimais ir viltimis.

SANTARVE

siekia užsienio lietuvius priartinti prie Krašto reikalų.



Santarvė

1953 m.

Nr. 1 (6)

REZISTENCINIS VISUOMENINIŲ ir KULTŪROS REIKALŲ ŽURNALAS
SANTARVĖ — LITHUANIAN QUARTERLY

Redaktorius — F. Neveravičius

Redakcinį kolektyvą sudaro: Dr. A. J. Greimas, K. Drunga, B. Raila, H. Žemelis, S. Žymantas
Viršelis — dail. K. Dargio

Leidžia Lietuvių Rezistencinės Santarvės Informacijos Biuras

„... ryžtasi leisti naują laikraštį, kad . . . uždegtų lietuvių širdyse dar stipresnę Nepriklausomybės ugnį, sužadintų dar gilesnę meilę savo Tėvynei ir pasiryžimą jai aukotis“.

SANTARVĖS žurnalas — tai dar vienas žingsnis į priekį bendroje visų lietuvių pastangose išlaikyti gyvą Lietuvos nepriklausomybės idėją, Tautai kovojant dėl laisvės.

Kukliai pradėję leisti SANTARVĖ, kaip biuletinį, bandome ją plėsti ir ugdyti.

Visi, kam teko tremties sąlygomis dirbti spaudos darbą, žino, koks jis nelengvas, nedėkingas ir kiek, jį dirbant, tenka įveikti sunkumų bei kliūčių. Tad ir mūsų spausdintas žodis, šalinamas jo kelią užkertančias kliūtis ir brįsdamas per sunkumus, toli gražu negalės būti tobulas. Jo išlaikymas ir tobulinimas priklausys nuo mūsų pačių, nuo jau nekartą įrodytos LRS-ės narių ištvermės ir ryžto.

Kaip kiekvienam lietuviui privalo, sielodamiesi savo Krašto likimu, mes ryžtamės nagrinėti drauge su SANTARVĖS skaitytojais įvairius lietuviškojo gyvenimo bei lietuviškos veiklos svarbiuosius klausimus, mūsų kovos dėl laisvės reikalus, pagrindines tos kovos problemas bei uždavinius, mūsų nepriklausomos demokratinės Respublikos atstatymo kelius.

Nagrinėdami įvairius politinius, visuomeninius, kultūrinius, socialinius ir ekonominius klausimus lietuviškoje ir tarptautinėje plotmėje, visų pirma vadovausimės Kraštu, jo dabartine būkle, jo reikalavimais, jo uždaviniais ir ateities planais.

Lietuviškojo gyvenimo klausimams nagrinėti mes norėtume suburti daugiau pajėgų, kurioms rūpi Krašto dabartis ir ateitis, kurios nori ir yra pasiryžusios ieškoti naujų idėjų, kurti naujus pagrindus gražesnei ir šviesesnei mūsų Tėvynei ateičiai.

Mes būsimė laimingai, jeigu šiuo savo spausdintu žodžiu kelsime kovinę ir kūrybinę dvasią tų, kuriuose ji dėl tremties gyvenimo sąlygų tūno užsnūdusi, jeigu kreipsime tautiečių mintis ir širdis nuo emigracinės kasdienybės į Kraštą, į pavergtą ir pavergimui besipriešinantį Tautos kamieną.

Kiekvienas žodis, kelias tautiečių dvasią ir vedąs ją ta kryptimi, bus mums

(iš vedamojo “Naują barą pradendant” pagrindžio laikraštje “Laisvas Žodis” Nr. 1. 1944.III.I.)

brangus, ir SANTARVĖS skiltys jam bus atdaros.

Galvodami demokratiškai ir valstybiškai, mes vadovausimės tolerancija, pozityvumu ir konstruktyvumu, būdami bekompromisiniai tik Lietuvių Tautos priešų atžvilgiu bei kovoje dėl Tėvyinės laisvės ir nepriklausomybės.

Mes tikime, jog tuo keliu eidami, galėsime priartinti užsienio lietuvius prie Krašto, kreipti jų širdis, mintis ir darbus į Kraštą ir Tautos reikalus. Mes tikime, jog galėsime kiek įmanoma mažinti susidariusį ir su kiekveneriais metas vis didėjantį dvasinį nuotolį tarp užsienio lietuvių ir Krašto.

Rūpimus klausimus svarstyti mes stengsimės rezistencine dvasia bei Lietuvių Tautos vedamos kovos už laisvę ir nepriklausomybę uždavinių požiūriu, tad tuo nepalaužiamu ir nenulstamu ryžtu, kuriuo šiandien turėtų gyventi kiekvienas lietuvis, į kokį pasaulio kampelį jis bebūtų likimo nublokštas.

Nors ir užsienyje leidžiant SANTARVĖ, mums švies ir stiprybės teiks dvasia, išplaukianti iš tiek širdžiai brangių, jau pageltusių ar gelstančių įvairių okupacijų meto lietuviškosios pagrindžio spaudos puslapių, kuriuos rengiant, spausdinant bei platinant, ne vienas mūsų greta kitų dalyvavęs, o kitas ir tiesioginę atsakomybę kėlęs.

“Laisvosios Lietuvos”, “Laisvės Kovotojų” “Apžvalgos”, “Nepriklausomos Lietuvos”, “Laisvo Žodžio”, “Lietuvos Laisvės Trimto”, BDPS-o “Kovoje” ir kt. pagrindžio leidinių rezistencinės dvasios tradicija bus kelrodis mūsų darbui.

Sekdami jų idealais, kurie ir šiandien juk nekitokie, mes stengsimės apjungti visus Tautos gyvenimo poreikius bei siekius ten ir čia, Krašte ir užsienyje, į vieną darnią visybę, suvesti į vieną kelią, kurio vardas — Laisvė ir Nepriklausomybė.

Štai kas įgalina mus ryžtis leisti spausdintą SANTARVĖ ir kas ją pačią įprasmina.

LIETUVIŲ REZISTENCINĖS SANTARVĖS PASKIRTIES METMENYS

F. NEVERAVIČIUS

„Šiuo sunkiu lietuvių Tautai metu visad buvome nusistatę eiti vienybės keliu, žinodami, kad valstybės nepriklausomybės atstatymo darbas yra didelis ir sunkus, reikalaujantis visų lietuvių ir politinių grupių vieningumo ir bendradarbiavimo, didžios politinės išminties, didelio atsakingumo jausmo.“

(iš pogrindžio laikr. „Laisvas Žodis“ Nr. 1. 1944.III.1.)

Žmonijos ekonominis, socialinis, kultūrinis, visuomeninis ir politinis gyvenimas niekad nebuvo, nėra ir nebus statiškas. Jis kinta, rūtuliojasi, siekia tobulėjimo. Tame kelyje į tobulėjimą jis turi savo kėlimų ir nuslūgimų laikotarpius.

Lietuvių tauta nesudaro išimties tų visą žmonių veikiančių dėsnių srityje.

Išgilinę į savo tautos istoriją, pamatysime, kad tauta buvo, gi realiai išnagrinėję dabartį, matysime, kad ji yra veikiama dviejų pagrindinių veiksnių: civilizuotojo pasaulio kėlimo bei to kėlimo dinamikos ir savo tautinių, individualių akstinių, nuolat stumiančių įeškoti į tobulėjimą vedančio naujojo.

To naujo įeškojimo keliai taipgi nepalieka visą laiką tie patys. Jie turi būti keičiami, jie keičiasi pagal visuotinės transformacijos dėsnius.

Peržvelgę paskutinįjį nepriklausomo Lietuvos gyvenimo dešimtmetį, turėsime konstatuoti išskylančias tam tikro išgyvento laikotarpio pabaigos ir tam tikro naujo laikotarpio formavimosi žymes.

Paskutiniojo nepriklausomo gyvenimo dešimtmečiu, praėjus ir iškilus visuomeniniame gyvenime jaunoms, jau savoje nepriklausomoje valstybėje subrandintoms jėgoms, kurių žymi dalis turėjo progos taipgi praplėsti savo minties horizontus Vakarų Pasaulyje, studijuodama įvairiuose europiniuose universitetuose, pradėjo reikštis intensyvesnis įeškojimas naujo. Visuose visuomeninio, mokslinio, literatūrinio, meninio ir iš dalies ir politinio gyvenimo baruose ėmė reikštis ryškūs ar ne tiek ryškūs naujos esmės ir naujų formų įeškojimas, traukiamasis nuo pasenusių, dažnai svetimų pavyzdžių, kūrimas naujų, originalių tautinių, bet drauge ir platesnio, išeinančio iš stauros, tarytum parapajinės, atmosferos ribų, pobūdžio vertybių.

Buvo pradėta galvoti taipgi ir apie pa-

čios Lietuvos valstybinės santvarkos reformą, įeškant naujų ir tikslesnių kelių valstybiniam, ekonominiam ir socialiniam gyvenimui tvarkyti.

Šiandien nėra įmanoma bent kiek tiksliau nustatyti, kuriais keliais tas judėjimas, reiškęs įvairiuose tautos sluogsnuose, būtų pasukęs, kokios būtų buvusios jo išdavos. Jis nevisiškai dar bebuvęs išamontintas, neįgavęs realių formų, gi užėjusi pasaulinė katastrofa užkirto jam visus kelius.

Iškilo nauja, visą tautą absorbavusi problema — okupacijos, pasipriešinimas.

Jau pirmosios bolševikų okupacijos metu atsiradusi pasipriešinimo idėja ir tos idėjos įkūnijimas savaime sėjosi su dar prieš karą besireiškusių naujo įeškojimo judėjimu. Senieji, valstybę kritiku momentu varavę, nesugebėjo perimti, nelaimėi įvykus, vadovavimo kovai dėl laisvės. Natūraliai, tad, daugiausia jaunos nepriklausomybinės jėgos, jaunimas, pasiemė didžiausią tos kovos našą.

Iš pradžių reiškęs konsoliduotas pasipriešinimo veikimas po 1941 metų suskilo. Demokratiškai — tautinės pažangiosios pasipriešinimo jėgos perėmė svarbiausiąją ir didžiausiąją našą kovos prieš naująjį okupantą — hitlerinius vokiečius.

Kovos eigoje ne vienam paaiškėjo, kad nėra ir negali būti grįžimo į praeitį, kad greta kasdienių kovos uždavinių sprendimo reikia įeškoti ir naujų kelių į patį tikslą — laisvę — ir naujais pagrindais grįžti atgal, tikslą pasiekus.

Įvykus didžiajai katastrofai, mūsų šalį iš naujo pavergus bolševikams, rezistencinių jėgų dalis, įvairioms aplinkybėms veikiant, atsiduria laisvame pasaulyje. Veiksmingesnėji, laisvame pasaulyje atsidūrę, nenurimsta ir nesitenkina turimu saugumu. Jie stengėsi pakitusiomis apytovomis dėtis į tolimesnį tautos priešinimąsi. Negalėdami jame dalyvauti

tiesiogiai, jie nuo pat pradžios kreipė savo dėmesį į galimas jam pagalbos kelius.

Visas jų dėmesys kreipiamas į Kraštą, jo reikalus, jo rūpesčius. Praktiškais priešinosi tikslams teko ir tenka burti visas turėtas ir turimas jėgas. Tačiau pagrindinės idėjos nepamiršamos. Nors ir iš lėto, pat es Krašto keliamos, jos kuriasi savaime, ryškėja.

Rezistencinių jėgų Krašte ir užsienyje tikslų bei pažūrų tapatumas ir 1945/6 metais nustatytas sąlytis, užsienyje esamoms veiksmingoms pasipriešinimo jėgoms atdžiai klausantis Krašto balso ir stengiantis suprasti jo sąlygas bei jame vykstančias permainas, atvedė prieš šešeris metus prie Bendrojo Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdžio (BDPS) Krašte susidarymo.

Tolimesnėje įvykių raidoje iškilo neišvengiamas veiksmingųjų rezistencinių jėgų užsienyje išsiskyrimas su tais plačiosios emigracijos sluogsniais, kurie nenorėjo ar neįstengė suprasti vykstančio naujo, kurie tolo nuo paties Krašto ir jo problemų ir atkakliai laikėsi ir tebesilaiko senojo, vadinasi, imant realiai, grynai iliuzoriškų, nebesamų ir niekad negrįšimų turinių bei formų.

Šį naują įjieskančių, į priekį žvelgiančių dinaminų jėgų išsiskyrimą su pergyvenusiais, iliuzoriškai besilaikantis nerealaus praeties šešelio emigraciniais sluogsniais, tenka laikyti veikiau normaliu reiškiniu. Emigracijų istori je tokių pavyzdžių nestinga. Ir nors istorija nėsikartoja identiškais atskirais atvejais, pagrindiniai situacijų bruožai ir jų esmė kartojasi.

Tas išsiskyrimas reiškiasi ne vien rezistencinės veiklos ir kovos dėl laisvės tiesioginėje plotmėje, bet taipgi ir grynai kultūriname bei ideologiniame bare.

Rezistencinis darbas ir neišvengiamai realių sąlygų diktuojamas naujų kelių įjieskojimas savo laiku buvo atvedęs prie užsienio BDPS sudarymo. Tačiau gyvenimo ir darbo praktika tuose rėmuose parodė, kad tai gali pastatyti tiesioginį laisvės kovos darbą į pavojų. Teko tad nuo tos veikimo formos atsisakyti.

Vykdam tam tikrus rezistencinės veiklos aspektus, gyvenant Krašto kovos mintimis ir jo rūpesčiais, teko susidurti su

5 emigraciniu sustingimu. Norint pasiekti užsibrėžto tikslo, norint eiti ateities keliu, atsirado būtini umas tą sustingimą pralaužti, pravedinti atmosferą.

Toji reali būklė savaime ir natūraliai atvedė prie būtinumo nauja forma ir naujais pagrindais atkurti užsienio BDPS atikmenį, kuris, iš vienos pusės turėdamas pagrindinį tikslą galimumų ribose dalyvauti Krašto išsilaisvinimo kovoje, iš kitos pusės skiepytų tremtyje naujus, susietus su vykstančiomis ir įvykusiomis tautos gyvenimo krašte permainomis, įgėrindus ir mintis, kuris įjieskotų realių kelių padėti Kraštui įkūnyti savo siekimus realioje ateities tautos gyvenimo plotmėje, remiantis ne teoriniais samprotavimais, bet pačios tautos Krašte troškimais.

Iš to įsakaus būtinumo gimė Lietuvių Rezistencinė Santarvė.

Ji pasistatė eilę pagrindinių uždavinių, išpaukiančių iš visos tautos vedamo pasipriešinimo ir gyvenimo realybės.

Paėmus schematiškai, j e yra:

a) visokeriopa pagalba Krašto išsilaisvinimo kovai,

b) kėlmas Krašto ir jo priešinimosi primato užsienio lietuvių politiniame bei visuomeniname gyvenime,

c) Lietuvos valstybingumo, valstybinės lietuviškos minties bei tradicijos šlaikymas,

d) naujų idėjų ir naujų kelių visais tautinio gyvenimo aspektais lygiai gyvenamai d enai, lygiai ir ateičiai įjieskojimas bei studijavimas glaudziame ryšyje su Kraštu, su jo troškimais bei viltimis, atsžvelgiant į įvykusių ir įvyksiančių permainingų realybę.

Netenka dėstyti paties Krašto ir jo priešinosi pavėgėjams primato reikšmės ir svarbos. Tai yra gyvybinės svarbos dalykai visai mūsų tautos kovai dėl laisvės.

Netenka gal aiškinti ir valstybinės tradicijos bei teisinio nepriklausomos valstybės tęst numo šlaikymo reikšmės tarptautinėje plotmėje.

Antra bėgi vertus, visi Lietuvių Rezistencinėje Santarvėje nariai puikiai suprant, kad valstybingumo prado laikymasis ir jo gynimas užsienyje, Lietuvai esant okupuota, visai nereikia noro ar ketinimų grąžinti seną, grąžinti senas formas

ar buvusį režimą. Ne kitaip supranta šią vertina savo situaciją bei savo pastangas ir Nepriklausomos Lietuvos Valstybės oficialūs reprezentantai užsienyje. Valstybingumo principo laikymasis, valstybinės garbingos tradicijos puoselėjimas tarptautiniame plotmėje yra troškimas neleisti lietuviams ir Lietuvos blyti: atsidurti tarptautinių santykių srityje bevalstybinių tautų būklėje.

Lietuvių Rezistencinė Santarvė savo kelyje yra nužengusi jau tiek toli, siekdama kurti dabartinę bei būsimą tikrovę atitinkančias dvasines ir realias vertybes, jog šiandien kiekvienas jos narys yra giliai įsitikinęs, kad grįžimo atgal nėra, kad jo negali būti ir kad bet kieno pastangos grąžinti visuomenę seną esmę bei vienokias ar kitokias senas formas tautiniam ar valstybiniam ateities gyvenimui būtų tiek nerealias, tiek ir tautai bei jos tikriems siekiams žalingas, trukdąs veiksmas.

Mes puikiai suprantam, kad grįžimo atgal, į seną nėra ne tik lietuvių tautos gyvenime, bet ir visai žmonijai.

Todėl svarstom, nagrinėjam, jį ieškom naujų kelių tikslu patarnauti Kraštui ir mūsų laisvės kovai. Visa tai stengiamės daryti ne teoriniame plotmėje, bet išeidami iš realių premisų, kurias mums pateikia Krašto būklės nuolatinis studijavimas.

Lietuvių Rezistencinė Santarvė realiai vertina lietuvių tautos esamas ir eventualiai būsimas jėgas ir supranta, kad tos mūsų jėgos galės sverti, galės saugai ir našiai dirbti savo tautai ir visai žmonijai, tik išjungusios į platesnius europinius junginius, praktiškai — į jungtinę Europą. Turime tad jį ieškoti sąitų su Europa, bendradarbiauti su ta's sluogsniais, kurie gina žmogaus ir visų tautų teisę į laisvę, kurie siekia socialinio teisingumo ir nedalomos ekonominės gerovės visiems patikrinimo.

Vykdydama pasiūmtus uždavinius, tikslu patarnauti Kraštui jį ieškodama naujo ateities tautiniam ir valstybiniam gyvenimui, Lietuvių Rezistencinė Santarvė toli gražu neturi tendencijų pavirsti politine grupe. Jos giliu įsitikinimu, išsilaisvinsios Lietuvos ideologinė ir politinė diferenciacija turės susikristalizuoti pačioje tautoje Krašte ir iš pačios tautos iškilti.

Politinio diferenciacijai gilinimas

šiandien, dabartinėmis Krašto ir jo uždavinių sąlygomis, šiems uždaviniams sėkmingai spręsti būtų žalingas.

Neturėdama tikslo pavirsti politine ar ideologine grupe užsienyje, betgi aiškiai žinodama, kad įvykė ir tebevyksta dideli pasikeitimai lygiai visame laisvame pasaulyje, lygiai ir pavergtos lietuvių tautos būklėje Krašte, yra pastatę lietuvių priešinimosi jėgas prieš didesnius ir atsakingesnius uždavinius, negu bet kada praityje, žinodama, kad lietuvis Krašte aukojasi ne dėl betkokios laisvės ir ne dėl betkokios nepriklausomybės, o iš savo ir kitų tautų patirties jį ieško taipgi ir geriausio naujo turinio toms sąvokoms užpildyti, Lietuvių Rezistencinė Santarvė stengiasi jam padėti ir dairosi kelių į sudarymą ateityje jau šiandien Lietuvos Tėvynėje trokštamų sąlygų.

Tiek vykdydami pasiūmtus uždavinius, tiek, labiausiai, veikdami tremties lietuvių visuomenę, kad realiai pažvelgtų į dabartį, kad pasidarytų naujų minčių bei idėjų dėl ateities, mes neišvengiamai turėjome susidurti su opozicija tam tikrų sluogsnų, kurių tremties organų bei organizacijų, vedančių savo nusistatymą iš seno galvojimo ir senų, atgyvenusių premisų.

Tai suprantama ir neišvengiama. Kas praeties šešėlius linkę laikyti dabarties tikrove, tas neišvengiamai su dideliu nepalankumu sutinka naują. Lietuvių Rezistencinės Santarvės aiškiai skelbiamas Krašto ir jo priešinimosi pavergėjams primato dėsnis negalėjo būti palankiai sutiktas emigracinių ir ypač partinių sluogsnų, nes jis pakerta jų — emigracijos — primatą, išsklaido jų svajones ir pastato klausuką pačiam jų *raison d'être*.

Be pasistatytųjų pagrindinių tikslų, neturėdama pašalinių, grupinio pobūdžio ambicijų ar ketinimų, Lietuvių Rezistencinė Santarvė, atsižvelgdama į gyvybinius Krašto reikalus, siekia visų pozityviųjų lietuviškų jėgų užsienyje konsolidacijos ir jų veiksmų suderinimo. Tuo keliu Lietuvių Rezistencinė Santarvė eina nuo pat savo įsikūrimo dienos ir nesiliausėjusi, ligi tikslo bus pasiektas. Šis kelias nėra lengvas, turint galvoje ypač tai, kad lietuvių tremties visuomeniškai — politiniai veiksniai nežino tikrosios būklės Krašte, neturi priemonių jai sužinoti tiksliai ir,

LIETUVA

G. I. Židonytės vertimas

Eime, aš jus nuvesiu mintimis į keistą, drėgną, paslaptinę, šlamančią šalį. Sparno mostelėjimas, ir mes skrisime virš krašto, kur viskas yra užgesusios prisiminimų spalvos. Vandens lelijų kvapas, apsamojusių girių migla mus supa. Tai Lie-

užleidžia vietą rudens dvelkimui, kurs yra tartum pati Lietuvos siela. Saldžia: kartus kvapas, lyg seno, pargriuvusio ir po samanom palaiddoto medžio, lyg griuvusių, po besibaigiančios vasaros sodrios liūties. Blanki šviesa supa lygumą, ūkana, tršta lyg siera, leidžiasi ant girių, užvaldančios minties blyškume paskęsta saulės tyli jėga. Rogės, nors dar ir nebūtų sniego, pakeičia ratus ant pažliugusių kelių. Upelyje mirkomų linų kvapas sklinda po laukus. Pagaliau pasirodo lapkričio sniegas, ir sodybų šunys atnaujina nepabaigiamus pokalbius su rūke skęstančios senos girios vilkais.

K. BINKIS

*Tulpės krauju nudažytos,
Puošia mūsų klaių kelius.
Užkil, tiepos! Gauskit, eglės!
Nors pakirstos, nors išvirtę, —
Mes kovoti nepusenom!*

tuva, Gedimino ir Jogailos žemė. Prieš mus atsiveria drungnas ir pablyškęs susimąšiusios šalies dangus, tyras, lyg pirmykščių rasų žvilgsnis; jis nežino, kaip didingai liūdna yra bręsti. Po septynių žiemos mėnesių sustingimo, jis pašoka iš miego pažadintas staigaus pavasario grožio, ir, rugsėjo vidury, šis derlingas atgimimas, net nespėjęs sukurti vasaros, juodvarnių balsais jau vėl primena artėjančią ilgą 7 mėnesių žiemą. Tada lietuviškosios vasaros medaus aromatai vėl

BALYS SRUOGA

*Sutema medžių šakelėmis,
Leidžias mėlsrais kamuoliais,
Sielvartas sutemų kelias,
Smūgiais kaip žemė gliūis.*

*Sielvartas svilinti atkiūtina,
It padegėjas nakčia,
Argi raudoti taip būtina,
Kad tu išgirstum mane?*

*Visas kaip klyksmas išsineriu
Iš amžinatvės raidos,
Sielvarto smūgiais pasigeriu,
Saukdamas vardą žydrios.*

*Saukdams sustoju ties kryžkele,
Ties praraja sutemos —
Vientįq daliq pamisėle
Kas be manęs apraudos?*

*Sielvartas svilina, šutina,
Tūkstančiais graužia liepsnų,
Argi raudoti taip būtina,
Kad atsilieptum man tu?*

užkietėję kostiškame galvojime, nedaro pastangų ir nesinaudoja net ir siūlomomis progomis tiesai sužinoti ir jai suprast. Iš čia kyla nemaža sunkumų užsienyje lietuviškųjų veiksmų santykiuose, čia glūdi daugelio nesusipratimų šaknys ir, tai blogiausia, rezultate daroma kruvina žala Krašto reikalams.

Tačiau Lietuvų Rezistencinė Santarvė nori tikėti lietuviu. Nori tikėti, kad Tėvynės gyvybinių reikalų supratimas galop nušvies protus ir išsklaidys esamą emigracinį tvaiką.

(parašytas okupacijos metais ir rezistenciniu keliu pasiekęs laisvąjį pasaulį 1946 metais.)

PRAEITIS IR JOS PAMOKOS

B. RAILA

Wolgango Goethės veikalo didvyris daktaras Faustas vieną laimingą savo besibaigiančio gyvenimo akimirką sušuko tekančiam laikui: "Sustok, užgaišk, — tu toks gražus"!

Nedaug eilučių atmintina: nežinau iš Fausto legendos, bet šią gražią vietą visuomet prisimenu. Juk kas nenorėtųme susižavėti mūsų laimingosios akimirkoms: — neskubėkite, sustokite, dar užgaiškite, jūs tokios gražios ir brangios...

Tačiau gal viena laimė, kad laikas nestoja. Nebetekantis laikas, kaip šlovinatis vanduo, gestų ir pūtų. Jei ta laimingoji akimirka sustotų amžiams ar tik dešimtmečiams, žmogus tikriausiai pasijustų be galo nelaimingas, iš laimės vienodumo ir nuobodulio stačiai iš proto išeitų.

Bet gal dar baisėse nelaimė turėtume laikyti tokį atvejį, kai žmogui sustoja ne jo dabarties laimingoji akimirka, bet kai iš viso jam sustoja laikas praeityje. Jei laiko bėgis jam nutrūko laimingą valandą, tai jis dar ilgokai gali gyventi tais švelniais atsiminimais. Bet dabarčiai ir ateičiai jis jau nebetinka, prie jos "neprisitaiko", jos nesupranta ir nenori suprasti. O jei laiko bėgis jam sustoja karčią valandą, tokio žmogaus asmenybės blėsis sau pačiam ir aplinkai pasidaro tikras slogutis. Jis *sustingsta* savo neapykantoje, pagiežoje, nuoskaudoje ar keršte. Su kažkokiu piktu pasigardžiavimu jis kartoja: ar aš nesakiau, ar aš nenumačiau, ar aš neįspėjau, bet visi darėte blogai, niekas manęs nepaklausė, na, tai dabar ir srėbkit sriubą, kurį patys prisivirėte...

Istorinis patyrimas rodo, kad politinės emigracijos nelaimė daugeliui (nesakau — visiems, bet neabejotinai daugeliui) suteikia tą keistą psichologinį bruozą, — jiems "sustabdo laiką". Tai yra papildomas emigrantų tragedijos šaltinis, kuriam nusausti veik nėra vaistų. Laikas, žinoma, eina nesiklausdamas ir neatsižvelgdamas į juos. Laikas kuria naujas situacijas, sudaro naują dabartį, iškelia kitus savo uždavinius ir rengia pagrindus *ateičiai*.

Bet mūsų likimo broliui laikas yra „su-

stojęs". Dabartis dažniausia jam varginaga, neįdomi, bjauri, kartais beviltiška, visuomet — miglota, neiški. Jis nori tą dabartį tik kaip nors "prastumti". Apie ateitį, žinoma, galvojama, bet daugiau kaip apie išsvajotą dalyką, kažkieno kažkur rezgamą mezginį, kurį svajotojas išpina savo praeities atsiminimų siūlais. Ateitis turėtų būti tokia, kokią jis turėjo savo gražiausią praeitį. Arba ateitis turėtų būti jo praeities priešginybė, tokia, kokios jis visuomet norėjo, bet dėl „priešų ir neišmanėlių" kaltės negalėjo įgyvendinti...

* * *

Pastarasis dešimtmetis tokiai minčiai paliaustruoti teiktų daug pavyzdžių, lietuviškų ir kitatautiškų. Jis dera ne tik politiniams emigrantams, bet ir gyventojams kraštų, kurie nekur neišemigravo, tik pralaimėjo mūšį, prakišo karą arba savo turėtąjį gyvenimo standartą.

Nuo 1940 metų rudens turėjau progos skaityti daug publicistikos apie Prancūzijos karinį pralaimėjimą ir politinį sugniužimą. Straipsnių straipsniai, knygų knygos šimtais ir tūkstančiais buvo išspausdintos apie "katastrofą". Ne tik atsakingų asmenų memuarai, bet ir šokių bei tokių veikėjų ir kritikų vertinimai, pamokymai, nurodymai. Jie dėstė giliausias ir subtiliausias priežastis, kodėl Prancūzija buvo vokiečių sumušta, kodėl ji turėjo būti sumušta, nes vadovaujantieji asmenys vedė klaidingą politiką, buvo nepasiruošę, sąmoningai ir nusikaltėiškai klydo, kreivais keliais ėjo, žalingais metodais vadavosi.

Be abejo, toje memuarų literatūroje galima rasti daug įdomių naujienų, atidengimų, linksmų ir tragiškų anekdotų, nuobodžių pasiskaitymų. Miela dabar sekti ir patirti, kiek dang šį tautą turėjo politinių genijų, kurie taip aiškiai viską „numatė", kurie laiku klaidas suprato, kurie turėjo geresnius planus ir gilesnį moralinį turinį, negu anomet kraštą valdžiusieji ir jam tokią nelaimę užtraukusieji sluogsniai. Ir kaip nuostabiai jų išmintis atsiskleidė po pralaimėjimo! Pralaimėjimas, anot jų,

buvo savo visuomenės ir savo politikos pagrindinė kalta. Tik nedaugelis, labai nedaugelis kukliai yra mėginę patvirtinti, jog Prancūzija tada pralaimėjo dar ir dėl to, kad vokiečių armija buvo stipresnė, gausesnė ir geriau įinkluota. Ir dar mažesnis skaičius buvo linkę skaitytis su faktu, kad jei yra karas, tai vienai pusei dažniausia ateina pralaimėjimas, o kitai pusei laimėjimas, ir kad laimėti kartais gali ne tik mano tėvynė, bet ir bjaurusis priešas...

Kaip žinoma, po kelerių metų tokios pat rūšies literatūra ėmė plisti ir Vokietijoje. Kai Prancūzijoje tai jau nusibodo ir išminčis išsisiėmė, tai Vokietijoje tokia literatūra dar plis daugelį metų. Bus išaiškintos ir, nurodytos klaidos, kodėl Vokietija pralaimėjo karą ir... kas reikėtų daryti, kad daugiau karų ateityje vokiečiai nepra-laimėtų...

* * *

Mes priklausome prie tų dešimties rytų ir centro Europos tautų, kurios vienu ar kitu būdu pralaimėjome ne tik karą, bet ir savo tėvynių laisvę. Mūsų nuostoliai ir dvasiniai skausmai daug didesni. Ir jei mūsų tautų emigrantinė publicistika nėra tokia gausi tūkstančiais išspausdintų tomų, tai iš dalies todėl, kad spausdinimosi sąlygos mums yra sunkesnės ar stačiai skurdžios. Jei mūsų leidėjai turėtų pakankamai pinigų, tai mes užverstume rinką veikalais ir memuarais, kur dar kartą ir dar kartą įrodytume, kaip mūsų tautos atsidūrė bolševizmo okupacijoje, kaip mūsų valstybių vadai nemokėjo savo kraštų tvarkyti dar prieš karą, kaip jie klaidingai ir nusikalstamai sudarydavo sutartis su kaimynais, kaip išduodavo mūsų tautų interesus, kokį klaidingą buvo pasirinkę ideologinį kelią, kaip mūsų generolai nemokėjo kariauti, kokį pasiūlykštėtinų mizerijų mes buvome tvarkomi ir tt., — jog mūsų pralaimėjimas ir mūsų dabartinis mizerija kaip tik ir yra patį logiškiausia išvada to, kas turėjo įvykti. O, žinoma, svarbiausia, tai kad mūsų balso tada niekas nepaklausė ir mūsų pramatymais nepasikloviė, užtat ir buvo pramirta sriubos, kurios dabar nepajėgiamė nei jie, nei mes, visi nekaltieji, išsėbti.

Tai be abeje yra žmogiška ir mūsų tuose samprotavimuose būtų daug tiesos. Jei mes visi būtume tiek atėitį pramatė prieš pralaimėjimą ir sugebėję taip valingai ne

tik žodžiais pasireikšti, kaip dabar galime, — tai daugkas gal būtų buvę kitaip. Bet tik jei visi taip būtume darę, ne tik mes lietuviai, bet ir kita dešimtis tautų, gal kelios dešimtys pasaulio tautų. Tik sukauptė kraim stambiai dvasinę ir fizinę jėgą ir veikdami solidarai, vieni kitiems talkininkaudami, mes būtume buvę pajėgūs lengvai atsispirti rudajai ir vėliau raudonajai grėsmėi. Jei, pavyzdžiui, tik viena mūsų Tėvynė ano mejo išsigimusias ir klaidingais keliais ėjusios Europos baloje būtų buvusi išminties, teisingumo ir idealios santvarkos oazė, tai vis dėlto Hitleris ar Stalinas, o ypač abu broliškai susitarę, ją galėjo nušluot ar pasidalinti. Jie juk galėję vienas, paskui kitas, nušluoti tokią Čekoslovakiją kurios ir fizinis pajėgumas buvo stambesnis nei mūsų, o politinės santvarkos tobulumas nei nelygintinas su mūsų "supuvusia diktatūra".

Mūsų laikraščiuose juk nekartą randame aiškinimų, kad mūsų valstybė pati buvo didėle dalimi kalta dėl ją ištikusių smūgių. Bolševizmui pasidavimas, esą, nebūtų buvęs toks greitas, aklas ir gėdingas, jei mūsų krašte būtų vyravusi kitokė politinė ir idėjinė santvarka, negu ji buvo katastrofos metu. Ir Klaipėdos kraštą būtume greičiau sulietuvinę. Hitleris ne taip lengvai ji būtų atsiėmęs, jei kita partija ar partijų koalicija kraštą būtų valdžiusi...

Bet mus ištiko tas pats likimas, kaip anuos prancūzus ar vokiečius, juo labiau, kaip ir tą dešimtį tautų, kurios drauge su mumis atsidūrė panašioj raudonosios okupacijos būklėj. Negana, kad priešai mus sumušo ir tebetrypia, šmeižia ir purvina visa, kas lietuviška. Bet juk ir mes patys save, t.y. savo tautos dalinius, savuosius oponentus kaltiname, šmeižiame, apšaukdami juos mūsų istorinės nelaimės kaltininkais. Nežūrint mūsų spaudos siauros apimties ir leidėjų skurdumo, mes laikas nuo laiko surandame vietas parašyti savo memuarams ar kitai publicistikai, kuri turi visas minėtųjų prancūzų ar vokiečių memorialistų žymes. Sukeliame triukšmo, prarajas tarp grupių padidine, savo slogią dūšią palengviname, atsiskaituojame su savo priešininkais, kartais įdedame net posakius savo naudai į lūpas tų, kurie ludyti jau nebegali, ir savo atmintį sureguliuojame taip, kad ne šalti faktai išvadas atskleistų, bet kad mūsų norimas

išvadas atitinkamai priderinti faktai sutvirtintų.

Ne kartą prakalbame ir taip, lyg tarsi už mėnesio antro jau turėtų vykti naujojo laisvos Lietuvos steigiamojo seimo rinkimai. Kad reikės dar daug kraujo ir laiko tai laisvei atkovoti, žinome. Kad tam reikės visų jėgų sujungimo, ir jį gal bus dar permaža, — suprantame. Kad yra ir visuomet bus visokių pažūrų į valstybės dalykus, į ūkio tvarkymą ir tikėjimų reikalus, — sutinkame. Tačiau visa tai pamirštame, kai užėna aistra skubiai "įrodyti", kad mano grupė ir programa teisinga ir tautai naudinga, o tavo — klaidinga ir žalinga. Daug yra neatsakingumo vedamos išlaisvinimo kovos akivaizdoje. Daug nepasitikėjimo kovojančios tautos sugebėjimais apspęsti savo atelties kelius. Daug geismo teisti nepašauktam savo broli. Daug reikalavimų mokytis iš praeities...

Laimingi, kas tiki, kad istorija yra praeities mokytoja. Būdamas jos nuosirdžiu mėgėju, tačiau vis svyruoju dėl tos istorinių pamokų vertės. Man vis atrodo kiek patikimesnis vieno ispano tvirtinimas, jog, esą, istorija mus moko, kad žmonija iš istorijos nieko nepasimoko... Be abejo, tai kraštutinumai, betgi pastarajai minčiai patvirtinti rastume labai daug pavyzdžių.

Galingos, didelės valstybės ir ištisos civilizacijos žlugo, ir istorijos mokslas gana tiksliai gali nusakyti jų sugriuvimų (kataklizmų) priežastis. Romos imperijos žlugimas daug kam galėjo būti be galo vaizdžiu ir turiningu pavyzdžiu, grėsmingu įspėjimu ir... aiškia pamoka vėlesnėms imperijoms. Senoji Graikija nors ir mažesniu mastu, tačiau taip pat visapusiškai yra davusi pavyzdį, kaip tauta gali prazysti kultūriškai, ekonomiškai, politiškai, išmėginti visokius režimus, pasiekti ano meto mastu milžiniškų užkariavimų ir vėliau žlugti, sunykti, niekad savo buvusios didybės nebesiekti.

Gedimino bei Vytauto laikais, berods, stigo Lietuvoje lietuvių mokslininkų, kurie būtų susipažinę su prieš juos kitur buvusių valstybių ir civilizacijų istorijomis. Bet Lietuvos-Lenkijos Respublikos laikmečiu lokų žmonių jau turėjome ir mes ir lenkai, tačiau jiems nesisekė savo politikams ir veiklajai visuomenei perduoti pamokas apie Graikijos ir Romos imperijos žlugimo priežastis. Sveikų protinių ir fizinių pajėgų mūsų bendroje valstybėje buvo pakan-

10 kamai, bet veik niekas negalvojo pamokomis pasinaudoti, gyveno šia diena, vertino liberum veto ir net didžiavosi, jog "Lenkija laikosi netvarka". Bet netvarka niekas ūgai nesilaiko, ir mūsų bendroji Respublika žlugo nykia, gėdingai ir be vilties prisikelti.

Istorija daug pamoko tuos, kurie mokytis nori ir gali. Deja, ne visi nori mokytis, ne visi jos pamokų teisingas išvadas sau prisitaiko. Dar mažesnis skaičius pajėgia išvengti savo gyvenamojo laiko nuotaikos, interesų ir tos netobulos žmogiškosios prigimties imperatyvų. Keičiasi laikai ir visokios padėtyss įvairuoja. Teisybė, jos atrodo kartais panašios, bet niekados ne vienodos. Ir šioje raiodoje žmogiškoji prigimtis kolkas dar lėčiausiai keičiasi. Ir istorija gal gražiausiai moko, kad panašiose padėtyse žmonės tebedaro tas pačias klaidas, o valstybių tvarkyme nesuranda labai daug esminių naujienų ir dar mažiau naujų filosofinių vertybių, kurių nebūtų žinojusios senosios civilizacijos.

Ar daug, pavyzdžiui, pasimokė ispanai, kurie seniau juk yra turėję didelę imperiją? Ar daug pasimokė kaizeriai ir Hitleris, kurie kūrė reichus ir juos pražudė? Ar mokėsi iš istorijos Napoleonas, prieš kurį drebėjo anuometinė Europa? Ar daug išminties parodė rusų carai, kuriuos taip greit ir lengvai nušlavė saujelė beskrupulingų ir nužmogėjusių samokslininkų? Ar daug pasimokė iš visų diktatūrų ir tyronijų likimo stalininė Rusija, — fakto dar neturime, bet pokarinė Rusijos imperijos laikysena rodo, kad ir dėl šios pastarosios atitinkamo likimo negalima daug abejoti. Gal tik pragmatiškas anglosaksų mentalitetas davė ir dar duoda pavyzdžių, jog šios tautos kažkaip lyg daugiau sugebėjo iš istorijos "pasimokyti", laiku prisitaikinti ir pervirškinti pasaulinės dinamikos permainas. Bet ir čia negalėtume kalbėti vien komplementais. Vien trys pastarieji dešimtmečiai rodo, kad daugelis jų planų ir ateities pramatymų nedavė norimų vaisių, kurie būtų pastūmėję tarptautinę bendruomenę patvaresnės ir svarbiausia, teisingesnės politinės bei socialinės taikos kryptimi.

Siaipjau, įsigilinę į kiekvienos gdynės gyvąją dvasią, pastebėsime, jog ryškiosios asmenybės, nuo kurių priklausydavo tautų politinis ir kultūrinis liki-

mas, visuomet jausdavosi, kad jos yra ne tiek istorijos mokinės, kiek — savo ir ateities istorijos kūrėjos. Kiekvienas žmogus ir kiekviena visuomenė išgyvena pirmiausia save: — auga, subręsta, žydi, žūsta ir miršta. Kiekviena visuomenė neišvengiamai perima kas vakar buvo, bet visa tai iš naujo pergyvena, mano atnešanti ir stengiasi atnešti ką naujo bei originalaus, taip pat klysta, taip pat apretėškia savo heroiskumą ir savo mizeriją, taip pat užmiršta, jog jos išgyvenimai ir "atradimai" dažniausia yra žilutės buvusių generacijų ar senųjų civilizacijų patyrimas. Menas — poezija, dailė, muzika, šokis, teatras, daina... — šių tiesą yra supratę ir išreiškę daug anksčiau, negu apie ją pradėjo kalbėti istorijos filosofai. O religijos tiesiai tvirtina, kad neužmirškite, jog pradžioje buvo Žodis, kuris viską ir visiems amžiams pasakė...

Man atrodo, kad istorija žymiai daugiau mus veikia ne kaip mokytoja, bet kaip įkvėpėja. Didelė, garbinga, išdidė ir turtinga praeitis mus stiprina, uždega, teikia pasitikėjimo savo jėgomis, skatina neapsileisti, bet "pavyti ir pralenkti". Įvykimas mūsų tautų praeities dramos, tragedijos, nelaimės ir drauge žinojimas, kad mūsų proseneliai mokėjo ir galėjo visa tai atlaikyti, mus veikia lygiai taip, kaip gera teatrinė tragedija. Sukeliama būmė, nusistebėjimas, gailės, užuojauta, ko viso sąveikoje mūsų dvasioje įvyksta graikų vadinamasis katarzis, lyg kažkoks apšvalymas ir išsigryninimas. Tai mums atneša stiprybės, pasiryžimo ir atkaklumo, mūsų veiksmus ir pastangas dar daugiau etiškai įprasmina.

Mes pajuntame, kad tiek iš garsiosios, tiek net iš liūdnosios ir žiauriosios praeities kažkaip galime "semtis stiprybės". O kam semiamės? Juk dabarčiai atlaikyti, atėičiai kurti, savaimingai ir iš naujo tai išgyventi, klysti, bet jėškoti, nusikalsti, bet būti išganytais.

* * *

Lai kraštininkas A. Merkelis, nagrinėdamas mūsų naujausioje publicistikoje nepriklausomo Lietuvos gyvenimo judinimo maniją, sako:

"Jonas Basanavičius, Vincas Kudirka, Maronis ir kiti mūsų tautos žadintojai ragino iš praeities semtis stiprybės. Ir jie

tos stiprybės davė, atkurdami didingus praeities paveikslus ir žygius. Tauta jų balsui neliko kurti: ji sekė jų rodomu keičiu. Jei mūsų tautinio atgijimo žadintojai, užuot idealizavę Lietuvos praeitį ir kelę jos didingumo žygius, būtų skelbę jos klaidas, vargu ar Lietuva būtų prisikėlusai neprıklausomybės žygiams.

"Siandien savo laisvės išsilgusiai tautai kaikas nori surasti kitokį praeities stiprybės šaltinį. Tauta norima žadinti ne amžiais išliekančiomis vertybėmis, bet iš praeities keliamomis dulkėmis. Savo netolimoj praeity nėko didingo nebematoma, visur vaidenas menkystės šmėklos. Tikrai liūdna būtų, jei šmėklos nebūtų tik menkystų menkos vaizduotės padaras". (KARYS Nr. 3, 1951 m. sausio mėn.)

Nedažnai tenka užtikti, kur su tiek maža žodžių būtų išreikšta tokia prasminga teisybė. Tegu būtų ji kiek perryškinta, tegu mūsų knygos, spaudos ir visuomenės gyvenime dar nėra pasiekta savo valstybės judinimo ir jos baismasis mūsų mažų vaikų gaudinimo viršūnių. Bet ženklų būta ir tebesama apščiai ir, deja, ne vien tik partinių ar pasaulėžiūrinių kivrėjų plotinėje. Kartais kertami pagrindiniai dėsni ir elementai, kuriais dar laikosi itin trapus mūsų valstybėngumo tęstinumas. Kartais išinama su tokiais ribotais ir griežtais pareiškimais, jog darosi nebeaišku, kas dar būsimoje neprıklausomoje Lietuvoje galės jaustis saugus žmogiškai ir pilietiška: jei per nelaimę jis būtų kitokios pažiūros vienu kitu klausimu, negu „būsimieji“ valdovai.

Nekalbu apie partinės ir ideologinės polemikos aistras. Daug kur jos būtų gal paaiškinamos ir suprantamos nerviniais pertempimais ir išsieikvojimais pergyventų karo žiaurumų pasekmėje. Bet, žinoma, jos negali būti pritaikomos, sakysime, Amerikos lietuvių politinės polemikos valdovams, kurie buvo apsaugoti nuo tų žiaurumų negeistinos įtakos. Čia griečiau einama pagal tradiciją, įproti, įsibėgėjimą, nuo kurio vyresniesiems jau per vėlu susilaikyti. Viena laimė, kad Amerikoje išliejo daug tūkstančių naujų lietuviškų ateivių, kurie atsigabeno šviežesni nepriklausomos Lietuvos orą. Kitai, senesnieji čia būtų tik pervieniši su kovomis, grupinėmis programomis ir polemikomis.

Juk jaunoji Amerikos lietuvių kartą devyniais dešimtadaliais tuo nesidomė, ji tuo ir negalėjo domėtis. Bendrąjį lietuvių veikimą svetimame krašte taip susiaurinti į partijas ar griežtai apibrėžtas ir tarpusavy kovojančias ideologijas, — buvo tikras kel'as atsiskirti nuo naujosios kartos, nuo savo vaikų. Tik retas vaikas galėjo aktyviai domėtis tais tėvų kivirčiais, chimeron's iš užjūrio "valdyti" senąją Tėvynę, tarpusavio polemikomis vieni kitus besinėkinant. Tas jaunimas negerbia savo politinių vadų, dažniausia apie juos jis nieko nei girdėti nenori ir vardų nebežino.

Tai davė liūdny vaisių, ir štai viena mūsų "istorijos pamoka". Ar iš jos mokosi naujieji ateiviai, ar kelių dešimtmečių skaudžios patirties išvadamis vadovaujasi? Kur tau!... Jė jau prilygsta ir gal ima pralenkti senuosius šešėlius. Net katalikų ir "šliuptarnių" kautynės atgimsta. Tik nebe kumščiais ir basliais Pensilvanijos angliakasių miesteliuose, bet fanatizmo ir netolerancijos tulžies rašalu rašomais straipsniais laikraščiuose, kartais pamokslais bažnyčiose. Sunku pasakyti, koks bus to kelio galas, — bet tik aklas negalėtų pastebėti, kad naujasis ateivių jaunimas jau ima bodėtis nesibaigiančiais kivirčiais tarp įvairių "veiksmių", kurių jis nesupranta ir jiems pagrindo nebemato. Tėvynės laisvinimo reikalai dažnai jam taip perstatomi, kad, esą, tik tam tikra

programinė doktrina, tik tam tikra ar tam tikros grupės, ir tam tikra griežtai nustatyta organizacinė technika teteikianti prasmę už Tautoš la'svę kovoti. Kas su tuo nesutiktų, tas — darytų žalą, jėgas skaldytų, priešui tarnautų... Naujos mokytos, naujos dulkės.

Turime jėskoti naujų ir platesnių pagrindų, kur mūsų tautiečiai už Lietuvos ribų ne taip greit nutrupėtų savo kamieną. Ir taip pat, kur būtų mažiau vietos pasiūkauksiems teisėjams savo viengeničius pergreit, perdrąsiai ir be rimto reikalo diskriminuoti. Juk p'kta diskriminacija paliečia ir "sunakina" ne tik „priešą". Ilgainiui ji tampa visuotinė, "priešai" ir neklaužados turi kuo atsakyti ir savo teisėjams, ir paleistiej: bumerangai jiems patiems dažnai dar skaudžiau pramuša kaktą. Iš viso to pasidaro savo pačių geriausių nacionalinių jėgų savanoriškasis naikinimasis.

Tas naikinimasis ėjo ir eina praeities vardan. Eina jis ir dabarties vardu. "Jei ne tokia bus ateities Lietuva, už kurią mano grupė kovoja, tai jokios Lietuvos nebus ir kitokios Lietuvos nei nereikia", jau išgirstame kartais balsų... Tai būtų tikras kelias į kapus, žemaziūris, liguistas, beviltiško ir destruktivaus fenatiko liūdnas svaichiojimas.

Mes norime rinktis kitus lietuvių tautos gyvybės akiračius.

"Idėjos, jei didžios, nemiršta kaip žmonės,
Jos tveria per amžius ilgus!
Bet neina kaip saulė šviesi be karionės:
Tai audra, ką mėto žaibus!

Drauge! Atmink visados šiuos žodžius, kada pradėsi abejoti, bekovodamas už prakilnius, šviesius idealus! Teramina jie tave visad ir tebūnie tavo vadovu."

(B.K. Balučio įrašas vienam savo draugui, 1906 m. liepos 31 d. Iš knygos "Bronius Kazys Balutis. Jo gyvenimas ir darbai" psl. 13.)

"Esminė socialinio gyvenimo paskirtis yra žmogaus asmens išlaikymas, ugdyimas, tobulinimas."

(iš Popiežiaus Pijaus XII-ojo 1942.XII.25 d. kalėdinių linkėjimų.)

EUROPOS APSIJUNGIMO TEMOMIS

K. DRUNGA

Europos suvienijimo problemos lietuviškos visuomenės užsienyje palyginti mažai diskutuojamos. Šio reiškinio, žinoma, negalima aiškinti politinės inteligencijos stoka ar gyvenimo aktualijų persilpnu pajutimu lietuviškos visuomenės tarpe. Nebus, tur būt, suklysta, tvirtinant, kad lietuviškos visuomenės politinį gyvenimą dominuoja ir jam net totalinį bruožą uždeda ta didžioji aktuali ja ir troškimas, kurio anksčiau ar vėliau nepatenkinus, ir visos kitos dabarties bei ateities problemos didžia dalimi netenka lietuviškai visuomenei, kaip tokiai, savo prasmės. Savo nuomonę, savo apsisprendimą pareikšti ir praveisti pilnavertės diskusijas lietuviška visuomenė galės tik laisvos Lietuvos rėmuose, nes tik tose sąlygose galės galutinai išaiškėti visos realijos ir visos pralaidos, būtinos aiškiam ir rimtam sprendimui padaryti.

Siandien užsienyje mes esame tik Europos politinio gyvenimo ir evoliucijos stebėtojai. Kitokiai laikysenai mes turime labai mažai realaus pagrindo. Moralinę pravoę akcijai mes semiame tik iš visiems lietuviams šventos pareigos — Lietuva: laisvės būtinumo — tačiau ši pareiga drauge mus stato į tam tikrą, gerokai aprėžtą poziciją, leidžiančią tiek pasaulinius įvykius, tiek evoliuciją Europoje vertinti tik iš vieno labai konkretaus taško. Šis neišvengiamas apribojimas, greičiausia, ir trukdo Europos vienijimosi problemoms virsti ir mūsų vidaus politikos aktualija.

Minėto apribojimo išdavoje egzistuojąs lietuviškos visuomenės inertiškumas Europos vienijimosi problemų atžvilgiu, žinoma, yra pilnai suprantamas, tačiau vargu ar pilnai pateisnamas.

Nors daug kas abejoja, kad meilė suvienyti Europai nesumazėtų, šnykus vieną dieną Kremliaus pavojui, tačiau beveik visi sutinka, kad prieskarinė padėtis, kaip buvusi, Europon negrįš. Net okupuotoje Lietuvoje, sąlygose, neleidžiančiose išsamiau aptarti ir nagrinėti tolimos ateities eventualumus, vyrauja generalinis

noras, kad vargu ir vergija nusikračiusi Europa atgimtų tokiu pavidalu, kuris užkirstų kelią baisiajai praeičiai pasikartoti. Lietuvos rezistenciniuose sluogsnuose vyrauja nuomonė, kad, ir bolsėvizmą likvidavus, 1939 metų tipo Europa nebūtų pilnas taikos ir laisvės laidas. Lietuvoje manoma, kad Europai taiką, laisvę ir gerovę galėtų laiduoti tik tokios europinės politinės formos ir aktai, kurie Europos tautas tarpusavyje surištų nerūkstančiais ryšiais ir eliminuotų pagalbą iš Europos gyvenimo nacionalinės fizinės jėgos, kaip priemonės politikoje, pragaištingą egzistenciją.

Toks lietuviškų rezistencinių sluogsnų krašte ilgalaikės taikos, laisvės ir gerovės pasilgimas turėtų būti mums pakankamas akstinas gyviam susidomėti Europos vienijimosi problemomis ir pastangomis. Krašte nėra sąlygų išsamiau susipažinti su visa gyvenime ir literaturoje tuo reikalu jau susikrovusia medžiaga. Ateities Europos klausimu lietuviška visuomenė ir institucijos užsienyje turi atlikti tokį pat studijinį darbą, kurį kaikiurios lietuviškos institucijos jau nuo seno yra pasistačiusios, pav., krašto atstatymo klausimais.

Europos vienijimosi būklė, prognozė ir eventualūs lietuviško įnašo variantai yra klausimai, į kuriuos galimai platesni, nors ir įvairūs atsakymai būtų labai pozityvus įnašas lietuvių tautos politinės ateities apsisprendimui palengvinti.

Lietuvišką poziciją Europos vienijimosi atžvilgiu lengvina tik viena aplinkybė, būtent, faktas, kad mums ne dėl mūsų kaltės neteko ir dar netenka būti to darbo pionieriais. Ši aplinkybė, atėjus momentui, leis lietuvių tautai susipažinti su jau nemaža Europos vienijimosi pastangų istorija. Konsolidacijos pasisekimai ir nepasisekimai, tinkami ir netinkami jai siekti keliai, konkretūs rezultatai jau daugiau ar mažiau konsoliduotuose Europos regionuose bus lietuvių tautai vertinga medžiaga konkrečiai sava laikysenai ir įnašui apspręsti.

Žinoma, būti kurio darbo pionieriumi yra garbinga, tačiau pasirinkti iš jau sukurtų dalykų tarpo yra pataligiau. Galimybės pasinaudoti tos rūšies oportunistu lietuvių tautai po sunkios kancios pavydėti, žinoma, niekas neturėtų.

* * *

Šiandien, rėmuose straipsnio, kurį galima būtų laikyti tik mažyčiu įnašu pasirinktos temos lietuviškoje visuomenėje populiarizacijai, norėtųsi atkreipti skaitytojų dėmesį į sekantį reiškinį.

Vakarų Europos vienijimo pastangose ir padėtyje šiuo metu galima pastebėti du charakteringus objektus, kurių savitarpinis palyginimas leidžia padaryti jau tam tikras, nors dar tik ir preliminarias, lietuviškas išvadas.

Iki šiol kulminacinis Europos vienijimo struktūros punktas buvo Strassbourg'o Ministerių Taryba ir Patariamasis Parlamentas. Kaip žinoma, tose institucijose atstovaujamos visos laisvos Europos valstybės plius Turkija, išskyrus Šveicariją, Ispaniją, Suomiją ir Jugoslaviją. Pastarųjų keturių valstybių nedalyvavimo priežastys yra kiekvienai skirtingos.

Šių metų būvyje ratifikuoto Schuman'o Plano pasekmėje atsirado šešių (Italijos, Vokietijos, Prancūzijos, Belgijos, Olandijos ir Liuksemburgo) valstybių Sunkiosios Pramonės (geležies ir anglies) Unija. Gerokai netikėtai, pirmojo tos ūkinio pobūdžio Unijos pagrindinių institucijų Liuksemburge, 1952 m. rugsėjo mėn., susirinkimo metu, Unijos Ministerių Taryba pavedė Unijos Parlamentui paruošti ir politinės minėtų šešių valstybių unijos projektus. Sunkiosios Pramonės Unijos Parlamentas pavedimą priėmė ir šiuo metu jo specialiai sudaryta komisija ėmėsi darbo konstituciniams projektams paruošti. Stiprią opoziciją šioms pastangoms parodė tik Vokietijos socialdemokratai, kurių atstovai Unijos organuose atsisakė įeiti į politinės unijos paruošimo kolektyvus. Visų kitų valstybių visų politinių grupių atstovai toms pastangoms daugiau ar mažiau pritarė.

Tokia įvykių raida šešių valstybių Sunkiosios Pramonės Unijoje Europos visuomenei sudarė netikėtumą, nes Strassbourg'o institucijų darbas iki šiol buvo tik

14 kelės suvienytos Europos šalininkų ir net pačių tų institucijų dalyvių nepasitenkinimą ir skeptiizmą. Kaip atsimename, 1951 metais net Patariamąjį Parlamento pirmininkas belgas Henri Spaak atsistatydino, negalėdamas apsiprasti su menka reikalų pažanga toje institucijoje. (Šiuo metu Spaak — šešių valstybių Sunkiosios Pramonės Unijos Parlamento pirmininkas).

Kas gi yra priežastys tokio didelio produktingumo skirtumo kalbamose europinėse institucijose? Apie blogą valią ar nenuosirdumą šiuo atveju kalbėti nereikėtų. Perdėmus lėtas tempas Strassbourg'e yra, greičiausia, pasekmė to, kad, nežiūrint visų "likiminių", kultūrinių ir pan. bendrumų, situacija nėra dar pakankamai pribrendusi dalyvaujančioms valstybėms jau tilpti po viena valstybine politine kepure. Neįsiekiant šiandien smulkiai tų nepribrendusių sąlygų, bet peržvelgus visų Strassbourg'e dalyvaujančių valstybių sąrašą, į akis krinta tokie geografiniai antpodai, kaip, pav., Švedija ir Portugalija, Turkija ir Norvegija, ir t.t. Jau šis „simbolinis“ geografinės situacijos palyginimas be ilgesnių argumentacijų leidžia pagrįstai spėti, kad pav., Švedija ir Portugalija šiuo metu gali dar ir nejausti būtinumo paaukoti kokią dalį savo suverenumo kuriam nors centriniam Europos organui. Anglija, nors ir didelė dalimi, bet tik iš dalies yra Europos valstybė. Portugalija yra labiau Atlanto, negu Europos valstybė. Žodžiu, Strassbourg'o valstybių kolektyvas, suvestas daugelio bendrų interesų, toli gražu dar nėra išdava bendrų interesų visur. Strassbourg'as yra veikiau kontaktų platforma, jame dalyvaujančių Europos valstybių forumas savo problemoms lyginti ir įieškoti atsargaus kelio jų bendram sprendimui. Nenuostabu tad, jog Strassbourg'e europinio masto sprendimai gali atsirasti tik tais reikalais, kuriais visos dalyvaujančios valstybės tikrai konstatuoja lygų susiinteresavimo laipsnį ir pasisako už lygiai tuos pačius metodus bei kelius tai ar kitai problemai spręsti. Tokio gi laipsnio visomis problemomis pažūrų sutapimo erdvėje tarp Ankaros, Lisabonos ir Stockholmo net ir dabartinėmis sąlygomis tikėtis dar sunku.

Šešių valstybių Sunkiosios Pramonės Unija ir jos užsimojimai politinės konsolidacijos linkme išplaukia iš daug didesnės realiųjų tapatybės. Italijos, Vokietijos, Prancūzijos ir Beneluxo tautų gyvenimas, tarpusavyje palyginamas, iškelia aiškstėn didžiulius panašumus šalia mažesnių, daugiausia istorinės prasmės, praieityje glūdinčių resentimentų ir diferencijų. Okinis pobūdis ir struktūra, socialinis veidas ir problemos, visuomeninio gyvenimo charakteris, kultūrinis lygis ir tradicijos yra tik dalis pagrindinių gyvenimiškų sektorių, kurių panašumų palyginimas perša išvadą, kad minėtos šešios tautos ir valstybės yra daugiau vienetas, negu istorijos būvyje jos pačios tai buvo norėjusios pripažinti. Nors šiandien būtų gal dar perdrąsu tvirtinti, kad Sunkiosios Pramonės Unija vieną dieną virs ir politine federacija, tačiau tuo norsi tikėti, nes politinę federaciją kurti verčia lygiai tos pačios, o gal dar ir aktualesnės priežastys, atvedusios prie Sunkiosios Pramonės Unijos gimimo.

Iš šiandien dar paviršutiniško Strassbourg'o institucijų ir Sunkiosios Pramonės Unijos fenomenų ir jų ateities eventualumų palyginimo peršasi vienas preliminarinis klausimas, galis būti įdomus ir lietuviškai visuomenei.

Kuris kelias į politinį Europos apsiungimą gali būti sėkmingesnis? Ar tiesioginis, vadinasi, einant iš karto tiesiai prie visos Europos apsiungimo, ar laipsniškas, vadinasi, einant per natūralias regionines federacijas, kurios su laiku n a t ū r a l i a i susilietų į Europos Jungtines Valstybes?

Atrodo, kad pats gyvenimas jau duoda atsakymą, bent šiuo metu pasisakydamas už antrąjį. Jau vien geležinė uždanga, dalinanti Europą pusiau, pirmąjį kelią pasmerkė dar ilgam laikui gerų norų, bet realaus pagrindo neturinčių pastangų kategorijon. Net ir laisvoje Europos dalyje visų valstybių politinė federacija negali būti artimesnės ateities vilčių objektas. Tai ga-

ly gale aiškiai rodo ir Strassbourg'o institucijų struktūra ir ligšioliniai veiklos rezultatai, neleidžią tikėtis, kad artimoje ateityje galėtų būti kitaip. Tačiau ir Strassbourg'as nėra vienintelis mašas "unijiniam" pribrendimui matuoti. Prisiminkime, pav., kad ir Švedijos laikyseną Atlanto pakto ir Vakarų gynybos karinio koordinavimui atžvilgiu. Tokios rūšies pavyzdžių paskutiniu metu laisvos Europos gyvenime yra labai daug.

Apie antrojo, vadinasi, regioninių federacijų kėlo vertingumą netrukus galės pasisakyti ateitis. Sunkiosios Pramonės Unija ir jos politiniai užsimojimai yra egzaminas laipsniško Europos apsiungimo vertingumui patikrinti. Jei minėtos šešios valstybės jų pačių pasirinktą politinį egzaminą išlaikys, Europos apsiungimo šalininkai lietuviškoje visuomenėje turės dar vieną akstiną ir gerą pavyzdį eventualiam lietuviškam įnašui Baltijos Federacijos forma ruošti.

Baigiant, nesusipratimui išvengti, tenka dar pasakyti keletą žodžių apie Strassbourg'o institucijas. Strassbourg'o, kaip simbolio, pasirinkimas netarpinio Europos apsiungimo mažam realumui pailustruoti nieku gyvu nereiškia, kad Strassbourg'as būtų neigiamai vertinamas. Priešingai, Europos konsolidacijos gyvinimui Strassbourg'ą reikia laikyti, kaip labai vertingą forumą. Yra pakankamai rimtų duomenų manyti, kad ir Sunkiosios Pramonės Unijos užuomazga didele dalimi įvyko Strassbourg'e ir jo kuluaruose. Jau pasirašytas, bet dar neratifikuotas Europinės Karuomenės Paktas taip pat, nors ir neoficialiai, buvo pribrandintas Strassbourg'e. Strassbourg'as ir toliau liks forumu, kuriame gims idėjos ir bus rengiami darbai vienokiam ar kitokiam Europos konsolidacijos aktui. Kad Strassbourg'o institucijos dar nevirsta faktiškąja Vakarų Europos Vyriausybe bei Parlamentu, net ir karščiausiu Europos Jungtinių Valstybių šalininkai turėtų mažiausiai kaltinti pačias Strassbourg'o institucijas.

OKUPOOTOSIOS LIETUVOS REIKALAI

KAIP PRABILŲ KRAŠTAS. . .

S. Ž.

„Visi, kam rūpi Lietuvos Laisvė ir Nepriklausomybė, prašomi, bent šiuo metu, pamišti partinius—ideologinius skirtingumus ir susijungti bendrai Krašto Išlaisvinimo Kovai vesti.

Sujungtomis jėgomis daug sėkmingiau ir efektingiau atliksime tuos uždavinius, kurių reikalauja šis momentas.

Mūsų uždavinys—rasti bendrą kalbą Lietuvos Laisvei ir Nepriklausomybei atstatyti.”
(iš Krašto pogrindžio vadovybės Informacinio Biuletenio Nr. 20-21, 1950 m. lapkritis—gruodis.)

Likimo po visą pasaulį išblaškyti, tūkstančius mylių ir dešimtį metų nutolę nuo savojo Krašto, mes dažnai savo darbuose ir mintyse Jo nematom, Jo neišjaučiame — kenčiančio ir naikinamo, tačiau gyvo, pulsuojančio, spindinčio nuostabia dvasios ir valios jėga bei stiprybe.

Mes dažnai žodžiais minime Krašto vardą, tačiau neretai tarsi kokį besielį objektą, o ne kaip gyvą, savo likimą bei ateitį sprendžiančią ir lemiančią būtybę.

Mes jį laisviname, pakankamai neįsąmonindami, kad šloje gigantiškoje Vakarų su Rytais kovoje mes, lietuviai, vien savo pajėgomis jo išsilaisvinimo nepasieksime.

Mes neįsąmoninam pakankamai, kad kiekvieno atveju ne mes, tremtis, bet pats Kraštas lems savo išsilaisvinimo kovą, spęs savo ateitį, kad jo ateities santvarka ir institucijos tegalės išaugti iš pačių Krašto syvų, realių išgyvenimų ir nusiėkimų.

Būdami užsienyje, mes daug kuo galime Kraštui padėti, bet jį jo realią padėti bei jo uždavinius neįsijausdami, vien savo išmone iš užsienio veiksdami, galime atnešti jam ir didžiulės žalos, neapskaičiuojamų nuostolių, kaip, deja, tai yra parodžiusi nepertolima patirtis.

Užsienio atitrūkimas nuo Krašto neturi mūsų stebinti, prisiminus tuos, mus nuo jo skiriančius tūkstančius kilometrų ir dešimtį metų. Tačiau toji aplinkybė toli gražu nepateisina užsienio lietuvių veikloje daugelio neigiamų reiškinių, savitarpio nesutarimų, nesugebėjimo skirti esminius dalykus nuo neesminių, nenoro suprasti, kad Krašto primato koncepcija nėra vien kokia teisiškai-formalė norma ar formulė, o yra neišvengiamas visos mūsų tautos

likimo bei ateities politinis *credo* ir kelias. Tai būtina ne tik suprasti, ne vien žodžiais tai kartoti, bet reikia ir savo darbais, savo veikla tai įrodyti.

Dabartinė lietuvių politinė tremtis trunka jau daugiau, negu dvylika metų. Neįgirdami ir nenuvertindami visame pasaulyje išblaškytų lietuvių didelio susirūpinimo savo Tėvyne, jų dedamų pastangų ją vaduoti, negalime betgi nesusirūpinti bendra užsienio lietuvių politinių problemų painiava, tremties nutolimu nuo Krašto ir jo padėties nesupratimu, nesibaigiančiais tarpusavio nesutarimais, bendros veikimo platformos nesuradimu. Ir ne tik nesuradimu, bet stačiai nenoru jos įieškoti ir rasti.

Pažiūrėkime tai skaudžiai tiesai į akis drąsiai ir atvirai, nepamirškime, kad mūsų klaidos gali būti fatališkos ir kad jų kaina gali būti fizinė tautos mirtis.

Atitrūkime vieną akimirką nuo mūsų gyvenamos užsienio aplinkos, persikelkime širdimis ir protu į Kraštą. Įsivaizduokime, kad ten yra ir pasipriešinimo vadovybė ir galvoją rėmti, atsakingi asmenys ir patys svarbiausieji, lemiamieji tautai vadovaujantys veiksniai, kurie tikrai atstovauja tautos valią, ją reiškia. Įsivaizduokime, kad kuriuo stebuklingu būdu į tų atsakingųjų žmonių rankas patenka kelerių paskutiniųjų metų mūsų užsienio periodinės spaudos — „Minties“, „Žiburį“, „Naujienu“, „Draugo“ „Vienybės“, „Tremties“ ir t.t. — pluoštas.

Ar kas iš mūsų užsienyje galėtų bent akimirką suabejoti, koks būtų Krašto balsas, kaip Kraštas reaguotų, kaip prabilų dėl visų mūsų ginčų, nesutarimų, dėl ati-

dėliojimo į šalį principinių, svarbių ir esminių klausimų, dėl įvairių pasitarimų ar "susitarimų dėl praktiško bendradarbiavimo", kurie čia sudaryti, žiūrėk, čia pat ir lauzomi?

Koks gi tas Krašto balsas būtų?

Esame giliai įsitikinę, kad jis mums skelbtų ir saktų:

"Mes Krašte vedame gigantišką, žiaurią kovą su nelygia priešu. Ta milžiniška kova eliminuoja mūsųose bet kurią partinę ar ideologinę diferenciaciją. Savo kruvinoje žūtbūtinėje kovoje Kraštas reikalingas dėl dėsnių moralinės bei materialinės paramos. Deja, mes labai apgailestaujame, kad Jūsų užsieny nesibaigiantieji tarpusaviniai nesutarimai verčia Jus eikvoti materialinius bei moralinius resursus savo smulkėjimui ir savo diferenciacijai, kurių mes nežinome, palaikyti, kai tuo tarpu tu resursų taip reikalingas yra Kraštas.

Žiūrėnt kenčiančio naikinamo Krašto akimis, Jūsų, užsienio Lietuvos, tarpusaviniai nesutarimai, aštuonerių metų be tiksli vidinė kova, mums atrodo vaikų žaidimas, nerimtas traktavimas gyvybinių tautos interesų."

Mes neabejojame, kad Kraštas mestų visiems lietuviams užsienyje šį rūtų kaltinimą ir rimtą įspėjimą:

"Visų lietuvių veiklos vieningumas, pastangų suderinimas — tai vienintelis laidas mūsų tikslams pasiekti.

Nesutarimai užsienio lietuvių tarpe:

a) žalingai veikia Kraštą, skaldo Laisvės Kovotojus, kelia nusiminimą, defetistines nuotaikas, iššaukia nepasitikėjimą, nereikalingus žmonių ir energijos nuostolius, neša darbo sumenkinimą,

b) neleidžia sutelkti užsienyje visų jėgų rezistenciniam darbui, jį sumenkina, netikslingai paskirsto visuomenės lėšas bei energiją,

c) parodo nebūvimą vieningo darbo,

vieningo siekimo ir menkina lietuvių laisvės kovą svetimųjų ir viso kultūringo pasaulio akyse, trukdo mūsų draugų vieningus žygius mūsų reikalui."

Dar Kraštas pasakytų:

"Dėl ypatingo mūsų Krašto nueito kelio, dėl jame įvykusių milžiniškų ne tik administracinių, socialinių, politinių, ekonominių kultūrinių, bet ir psichologinių pakeitimų, taip mažai Jums užsieny žinomų, o dažnai ir iš viso sunkiai suprantamų vakariečiui, **partinis darbas** Krašte neturi nei savo tradicijų nei realios atramos plačiųjų masių tarpe. Partinis principas, užsieny įsivyravęs, galimas ir būtinas normačiame valstybiniame gyvenime, bet jis nepritaikomas, o kartais net žalingas Krašto dabartinėmis sąlygomis.

Kraštas nežino ideologinių ar partinių skirtumų, g' užsienyje atsiradęs paralelizmas, tarpusavinis nepasitikėjimas, įtarinėjimas, susiskaldymas yra Kraštui savižudybė."

Taip ir nekitaip prabiltų Kraštas, nevengdamas ir nebijodamas aiškiai pasisakyti ir dėl pačių principinių nesutarimų — Lietuvos Valstybės nepriklausomybės kontinuiteto imperatyvo ir jo teisinių išdavų, Lietuvos Valstybės atstovavimo užsienyje, vieningo politiškai — visuomeninio vadovavimo užsienyje, egziliinės vyriausybės ir pretenzijų į parlamento ar vyriausybės funkcijas klausimais.

Ar nevertėtų visu rimtumu mums visiems susimąstyti ties tuo, kaip į mus prabiltų Kraštas, jei jis gautų patirti mūsų tarpusavio santykius ir mūsų nesugebėjimą ar nenorą sutarti, vieningai dirbti jo — Krašto — išlaisvinimui.

Susimąstykime ties tuo ir neleiskime sau nė per plauką nukrypti nuo pagrindinio mūsų kelio — visų lietuvių konsolidacijos ir Krašto, jo interesų, jo rūpesčių ir uždavinių pirmoje eilėje paisymo.

"Zmogaus, o ypač tautos laisvei kainos nėra. Laisvė yra todėl neįkainojama, kad be jos gyventi neįmanoma, gyvenimas tampa beprasmis. Zmogus išsižadėjęs laisvės, netenka savo žmogiškojo orumo..."

(iš "Partizanas" — *Pietų Lietuvos Srities organo. 1951.VII.20.*

Nr. 6/20.)

Lietuvių kova dėl Krašto išlaisvinimo ir Lietuvos nepriklausomybės atstatymo reikalauja pirmoje eilėje realiai vertinti užsitęsios bolševikinės okupacijos pavojų Lietuvii tautai bei tikrąją padėtį Krašte.

Aštunti antrosios sovietų okupacijos metai ne tik leidžia, bet ir verčia realiai žiūrėti į padėtį ir padaryti kankurias išvadas tos okupacijos padarinių Kraštui ir tautai klausimu. Tolygiai reikia mėginti atskleisti tikrąją sovietinės okupacijos ir bolševikinės diktatūros esmę. Reikia išryškinti jos tikslus ir priemones, nukreiptas prieš lietuvių tautą, prieš lietuvių nacionalinį sąmoningumą, prieš lietuvių pasitangas tapti nepriklausomais. Žodžiu, prieš visus tuos idealus, dėl kurių kovojo ir žuvo geriausi lietuvių tautos sūnūs ir dukterys.

Niekam nekelia abejonii ilgesnės sovietų okupacijos pavojus Lietuvii tautai. Tačiau to pavojaus esmė šiandien gal pirmiausia glūdi ne fiziniame tautos naikinime, nors tai, atrodo, labiausiai užsienio Lietuvii spaudos nurodoma ir keliamą.

Teisingam bolševikinės okupacijos pavojui suprasti reikia pasekti, kuriuo būdu sovietii diktatūra reiškiąsi Lietuvoje, konkrečiomis Krašto gyvenimo sąlygomis.

Visų pirma pabrėžtinąs planingas komunistinės propagandos su prievarta suderinimas ir vis didesnis traukimas į komunistinį, partinį, valstybinį ir administracinį aparatą platesnių gyventojų sluoksnių, ypač iš neturtingųjų tarpo, kumečių bei miesto proletariato. Iš kitos pusės tuo pat metu bolševikai įvairiomis prievartos priemonėmis, (areštai, deportacijos) išskiria laipsniškam sunaikinimui ar mardėjimui ir nykimui aktyviausią lietuvių tautos dalį, kuri išliko ištikima nacionalinėms tradicijoms. Greta to, propagandos ir įvairių lengvatų keliu (įvairūs palengvinimai, ordenai, piniginės premijos) okupantai verbuoja sau patikimus tarnus iš kumečių ir miesto darbininkijos tarpo, pirkdamiesi (augštais atlyginimais, Stalino laureatams premijomis ir pan.) net kaikiurių lietuvių intelektualų (augš-

tųjų mokyklų mokslo personalo, menininkų tarpe) palankumą.

Būtina įsėdėmėti, kad bolševikai žino, ko siekia ir kaip norimo siekti. Jie yra pakankamai realūs ir nuoseklūs ir neblogai pažįsta ypač menkesnio sąmoningumo masės psichologiją. Kiek tenka spręsti, pastaruoju metu bolševikai Lietuvoje mažiau vartoja tiesioginę prievartą lietuvių tautos valiai palaužti (suėmimai ir trėmimai), nors nepastovi tarptautinė padėtis ir vyksta ar net stiprėja "šaltas" karas, didesnis Vakarų dėmesys, kreipiamas toje Rytų su Vakarais kovoje į sovietii pavergtas tautas, smalesnė propaganda, visa tai bene bus ir vėl pagriežtinę tiesiogines sovietii represijų priemones Krašte. Tai pagrįstai turi kelti mūsų nerimą ir susirūpinimą, nes sovietii pavergtos tautos, ypač Pabaltijo tautos, ir gal pirmoje eilėje lietuviai, lengvai gali pasidaryti dabartinės Rytų su Vakarais kovos aukomis, nors praktiškai pavergtųjų tautų išlaisvinimo realizavimas dar gali būti labai ir labai tolimas.

Tačiau ligi paskutiniojo meto atrodė, kad sovietiniai okupantai tarėsi areštų ir masinių trėmimų pagalba bus palaužę stipriausią lietuvių tautos nepriklausomybinį kamieną — inteligentią ir ūkininklą. Pagrindinį savo dėmesį, tad, jie buvo sukaupe į vadinamą "ūkinę organizacinę ir kultūrinę švietimo veiklą". Tai iš esmės reiškia forsuoatą komunistinių jėgų ir komunistinės pasaulėžiūros bei sovietinio patriotizmo skėpijamą platesniems gyventojų sluoksniams. Kitais žodžiaisariant, bolševikai tarėsi lyg ir užbaigę fizinį naikinimą nepriklausomybinio elemento, kurio jie nesitikėję palenkti savo naudai, ir grėbėsi moralinio lietuvių tautos nuodijimo priemonių, vadinasi, jos nutautinimo sovietinio socializmo pagalba, lietuvių susovietinimo.

Tas jau vyksta tautos sovietinimo procesas bus bene didžiausias pavojus, ne vien lietuvių tautai bet ir kitoms pavergtoms tautoms, pav., lenkams ir kt.

Naudodami visas įmanomas priemones tautos susovietinimui, bolševikai kartu

ėmė bandyti dirbtinai diferencijuoti 19 skaldyti lietuvių tautą. Šiaip juk kiekvienas žoras lietuvis žino, kad visi jo tautybės žmonės yra vienos tautos nariai, kurių visų augščiausias tikslas yra valstybinė ir tautinė nepriklausomybė. Sovietų okupantai grėbėsi prėmonių dirbtinai siundyti vieną tautos dalį prieš kitą, kurstyti pagarsėjusių "klasinių neapykantą", pataikauti neturtingųjų instinktams. Apgaudinėjami juos, bolševikai tuo būdu skaldo tautinį vieningumą. Tai pražūtingiausia lietuvių tautai ir čia glūdi labai didelis pavojus ne tik dabarčiai bet ir ateičiai.

Neleistina misti iliuzijomis, kad sovietinių okupantų pastangos toje srityje gali likti be rezultatų. Skiepijami moraliniai nuodai palaipsniui skverbiasi į labiau atsilikusią, kumečių ar mažžemių sąmonę, gi ypač į miesto darbininkijos sąmonę. Juo labiau, kad šiam savo tikslui siekti ir tautos diferenciacijai vykdyti bolševikai nesigaili didžiausių lėšų. Tam tikslui tarnauja viskas: radijas, mokykla, spauda, knygos, menas, mokslas ir tt. ir tt.

Tuo būdu lietuvių tautos naikinimo ir tautinės diferenciacijos procesas yra toks: pati aktyviausioji ir sąmoningausioji tautos dalis yra "represuojama" arba dirbtinai izoluojama, ją išvežant, arba tiesiog laipsniškai pašalinant iš visų bent kiek geresnių vietų bei darbo, pasmerkiant ją lėtai mirčiai. Kita tautos dalis, įbauginta represyvinių prėmonių, darosi inertiška arba stengiasi prisitaikyti. O dar trečioji dalis komplektuojama iš buvusių neturtingųjų sluoksnių, vis labiau ir labiau patenka bolševikų įtakon ir virsta štikimais ju tarnais.

Čia reikia pažymėti, kad nuoseklūs bolševikų politikos išdavoje tautos skaldymas reiškiasi net ir šeimose, kurios yra tautos ir visuomenės kertinis akmuo. Jaunosios kartos, veikiamos mokyklų ir suvylotos įvairiomis komunisticinėmis masinamomis priemonėmis (sportas, ekskursijos į Maskvą ir Leningradą, platus galimumas pasirinkti įvairias profesijas), interesai ima kirstis su siekima senosios kartos, kuri tebegyvena tikroms nacionalinėmis arba religinėmis tradicijomis.

Jaunimui privilioti okupantai naudoja visokias priemones, ir j's neretai pasi-

duoda pagandai, arba stačiai neturi kitos išeities, norėdamas susikurti kokią ateitį, baigti mokslą. O stoję į komjaunimą, tuo pačiu turi nutraukti ryšius su religinėmis tradicijomis ir su laiku tampa jei ne potencialiais komunistais, tai bent gan smarkiai prijaunčiais.

Nereikia užmiršti ir tos aplinkybės, kad daugumas tų jaunuolių yra kilę iš buv. neturtingųjų sluoksnių, kuriems bolševikai stengiasi sudaryti geriausias sąlygas mokytis ir sėkmingai įsitaikyti sovietiniame visuomeniniame politiniame gyvenime. Buv. pasiturinčių šeimų vaikai, aišku, tokių sąlygų neturi.

Tuo būdu bent pastaruoju metu okupantas savo sovietinimo politikos svorį buvo perkėlęs į visapusiškai organizuotą, nuolatinę propagandą, tuo pat metu negalėtingai laužydamas senas lietuvių religines ir nacionalines tradicijas. Tam tikslui pajungta viskas — pradedant nuoga propaganda, baigiant įvairiomis ekonominėmis ir žemės ūkio prėmonėmis. Visi vėčiami vieni kitus sekti, visomis prėmonėmis okupantai stengiasi pasiekti psichologinio masių persilaužimo savo naudai.

Sunku būtų tiksliai nustatyti, ar plačiu mastu vyksta bolševikams tai pasiekti, tačiau tuo atveju, jeigu jiems pavyktų žymiai pagerinti ekonominės gyvenimo sąlygas, jie gali pasiekti jiems teigiamų rezultatų.

Laikas daro savo. Bolševikai savo tikslui pasiekti gudriai veikia buv. neturtingųjų sluoksnių psichiką.

Apdovanojimas pačiais augščiausiais sovietiniais pasižymėjimo ženklais, Lenino Ordenu ar auksine "Darbo didvyrio žvaigžde", kaulių liuobėjai ar karvių melžėjai yra surištas ne tik su materialine nauda (piniginė premija), ar su įvairiomis privilegijomis (nemokamos kelionės geležinkeliais ir autobusais, rezervuotos vietos kine, teatre, atleidimas nuo įvairių mokesčių, lengvatos stojant į mokslo įstaigas ir pan.), bet ir su ypatinga visuomenine padėtimi. Tai yra veiksminga menkesnio sąmoningumo žmogaus psichikai. Kai toks apdovanojimas kolchozo darbininkas prilygdamas generolui (visi socialistinio darbo didvyriai ir Tarybų Sąjungos didvyriai oficialių priėmimų ir iškilmingų pokelto 1951 m. rsl.

RUSAI KAUNE

Kaunas, buv. Lietuvos laikinoji sostinė, lietuvių pastatydintas, nepriklausomybės laikais išplėstas, sumodernintas ir išgražintas, visiems mums yra mielas ir brangus miestas.

Mūsų jame buvo pastatydinta ir įrengta moderni automatinė telefonų stotis, ir telefonas buvo virtęs įprastine ir būtina kauniečiams priemone greitai ir patogiai tarpusavy susisiekti. Abonentų kiekis mieste buvo, palyginti, nemažas ir nuolat augo.

1944 metais traukdami iš Kauno, vokiečiai susprogdino naujuosius telefonų stoties rūmus. Užėję bolševikai išlikusius automatinės stoties įrengimus perkėlė į Vilnių.

Tad, nors visoms centrinėms įstaigoms susigrupavus daugiausia Vilniuje, telefonų abonentų kiekis Kaune savaime turėjo sumažėti, tačiau daoartinis jų skaičius yra pernelyg mažas.

Šiandien visoje Lietuvoje, tad ir Kaune, telefonas nebėra įprastinė profesijos žmogaus ar šiaip civilinio piliečio susisiekimo priemonė. Jis tarnauja tik valstybinio bei partinio aparato stambesniems pareigūnams ir kairiuoms "išrinktietiesiems" iš meno, mokslo ar profesinio pasaulio tarpo.

Eilinis pilietis, nors laisvai galėdamas nusipirkti telefono aparatą krautuvėję, nesuauks jo įrengiant savo bute, įjungiant į tinklą. Eilinis pilietis net ir vengia daryti pastangas tąja kryptimi, nes dabar telefonas Lietuvoje nebūtinai reiskia patogumą.

Turint galvoje, kad, kaip auščiau pasakytą, telefonas nūdieniame Kaune yra tik stambesnių valstybinių bei partinių pareigūnų ar "išrinktųjų" privilegija, "privaičių" telefono abonentų sąrašas gali būti neblogas rodyklis, kaip valstybinės įstaigos sovietinamoji Lietuvoj yra apstėtos rusų ir kitokių "sovietinių žmonių".

Iš čia pateikiamo Kauno miesto telefono abonentų sąrašo skaitytojai patys galės pasidaryti atitinkamas išvadas.

Kauno Miesto Telefono Abonentų Sąrašas 1949 m.

Aboimov, F.
Abramov, M.
Achasanov, E.
Afanasjev, V.
Aleksiejev, V.
Alpertas, I.
Andriaitis, D.
Anisimov, A.
Anolikas, A.
Arbušauskiene, V.
Arefjev, I.
Arutiunian, G.
Avakov, J.
Babot, E.
Balčiūnas, K.
Balčiūnas, S.

Baronas, S.
Berkovič, L.
Bernikov, I.
Bielliauskas, Z.
Bogoliubov, M.
Bogušas, A.
Bošakov, V.
Braueris, I.
Brazovskij, S.
Brunas, V.
Budovič, L.
Bulynko, A.
Burštein, V.
Chackelevič, B.
Chlestkin, N.
Čalapljuks, S.

Čepas, A.
Černov, I.
Čipkus, E.
Čirkus, J.
Čudinov, A.
Dambrasukas, A.
Dambrasukas, V.
Dašukievič, A.
Didienko, L.
Dlugoborskij, B.
Dorofiejev, I.
Dorošenko, A.
Dorošiuk, E.
Drevinskas, J.
Dugauskas, A.
Dusauskas, N.
Dvarionas, B.
Eigirdaitė, F.
Fakiejev, A.
Fantalov, I.
Farafonov, I.
Filipavičius, M.
Fridman, Ch.
Gabdank, K.
Gaidys, R.
Galinaitis, V.
Gasiūnas, V.
Gastila, I.
Gavenda, R.
Gercenštejn, M.
Girbusov, F.
Girgaitis, B.
Girnis, I.
Giršovičius, Ch.
Gluškov, P.
Golembiovskij, S.
Gorievoj, R.
Goštautas, G.
Gluškov, P.
Gribov, A.
Grigas, J.
Grigas, J.
Grinšpan, S.
Gruodytė, S.
Gurvič, F.
Gurvičius, I.
Gušcin, N.
Ignatov, B.
Ivanov, A.
Ivanov, G.
Ivanauskas, Z.
Izraelis, G.
Jakovlev, A.
Jakučionis, J.
Jančiūnas, M.
Janušauskaitė, E.
Jasiūnas, T.
Jasniuk, A.
Jegorov, M.
Jefimov, M.
Jemeljanov, S.
Jemikidze, A.

Jeremčuk, M.
Jeršova, V.
Judelevič, A.
Jurborskij, H.
Jurėnas, A.
Kacas, I.
Kadišienė, D.
Kalpakov, P.
Kan, B.
Kaniauskas, M.
Kaplan, B.
Kaplanaš, S.
Kapustin, V.
Karasiev, P.
Kareckienė, E.
Karpavičius, S.
Kavalčiuk, J.
Kavalūnas, K.
Kazačkov, M.
Kiriliuk, A.
Kisieliov, P.
Kislov, M.
Klebanov, D.
Klebanskij, J.
Kleinas, A.
Kliacko, P.
Klimenko, B.
Kolesnikov, M.
Konoplev, P.
Korotajev, L.
Kovalenko, V.
Kovalov, I.
Kozlovskij, P.
Kramnickas, A.
Krazčenko, D.
Krejeris, M.
Kreznecov, V.
Kudriašev, S.
Kulbokaitė, F.
Kuntoras, S.
Kupčinskas, J.
Kurganov, I.
Kutorgienė, E.
Kuzmickis, R.
Kuznecov, E.
Kuznecov, M.
Krasovskij, J.
Labiner, S.
Lauško, M.
Lenartavičius, E.
Leonavičius, J.
Leontjev, P.
Leščenko, D.
Levin, M.
Lichačev, A.
Lipovskij, M.
Lisauskas, F.
Lisienko, M.
Liffšic, N.
Liffšic, V.
Lukoševičienė, M.
Macas, V.
Majauskaitė, V.

Malejin, V.
Maniušis, J.
Manukov, B.
Marinc, F.
Markovič, C.
Martusevičius, V.
Maškin,
Matulevičius, A.
Matušenko, I.
Matviejev, N.
Mažylis, P.
Melekesev, S.
Melnikov, V.
Mickis, M.
Mikšėnas, V.

Mikšėnas, S.
Minakin, P.
Minkevičius, J.
Minelga, B.
Misiulienė, O.
Mukosej, V.
Natkėvičius, K.
Naudžiūnas, I.
Nechmad, S.
Nemec, K.
Nikolin, V.
Okun, M.
Orda, T.
Paberžis, J.
Palčinskas, S.

24 Peras, J.
Petrauskas, K.
Petrenko, A.
Plaksin, N.
Pletkus, V.
Pokrovskij, P.
Poleščuk, G.
Pomerancov, V.
Popelytė, M.
Prokofjev, P.
Putrimas, P.
Rabinavičius, S.
Radevič, A.
Redko, G.
Reškevičius, V.
Riškus, L.
Rozenbliumas, A.
Rulenčik, M.
Ručkin, A.
Ručkin, P.
Rudaitis, I.
Rutkauskaitė, M.
Sangavičius, V.
Selantev, F.
Sinelčikov, I.
Siurtukov, P.
Sklerius, P.
Skorobogatov, I.
Smirnov, V.
Sodnaitienė, S.
Soloviej, N.
Sotnikov, M.
Spiraičuk, N.
Stankevičius, S.
Starošas, V.
Staškevičiūtė, A.
Stepanov, P.
Štėckus, A.
Suzdalceva, A.
Svietličnij, D.
Šabunienė, T.
Šachov, T.
Šamaitis, J.
Ščerbakov, G.

Šiurkus, T.
Šor, M.
Stangej, S.
Štareika, M.
Štyro, B.
Šulcas, A.
Šveikauskas, P.
Taranovič, G.
Tafta, V.
Tichomirov, P.
Tivonienko, A.
Todesas, D.
Toropov, V.
Tulinov, O.
Ulevičius, P.
Umbrazas, J.
Urbonas, L.
Upstas, V.
Utiža, B.
Vaidanarov, V.
Valatka, S.
Valiavko, A.
Vasiliauskas, J.
Veksler, S.
Vencevičius, G.
Venckus, I.
Vidmantas, J.
Viekauškas, V.
Vitkevičius, A.
Vizirov, A.
Vodovozov, A.
Voronin, A.
Voščin, B.
Zabarauskas, E.
Zaciarka, I.
Zaščurin, J.
Zibrov, A.
Zilberis, I.
Zinienas, I.
Žibenytė, E.
Žiogas, V.
Žiznjevskij, F.
Žmuidzinavičius, A.

atkelta iš 17 psl.

sėdžių metu traktuojami lygiomis su kariuomenės augštaisias karininkais nežemesniais, kaip generolo majoro laipsnio, netenka stebėtis, jog jis pasidaro klusnus ir ištikimas bolševikų įrankis. O tokių nusipelnusių kolchozinių "generolių" Lietuvoje jau yra kelios dešimtys, neskaitant "Tarybų Sąjungos d'vyrių".

Taip, naudodami dar įvairias ekskursijas į Sovietų Sąjungą, poilsius Krimo ir kitus propagandinius triukus, bolševikai nepastebimai įsivagia į paprasto žmogaus sielą, ją užnuodija ir priverčia jį dirbti jų naudai.

Kaip jau minėta, intelektualai ir techniška kvalifikuotas darbuotojų personalas yra patraukiamas Stalino premijomis, kurias taip pat tenka laikyti gudriomis ideologinėmis pajungimo pinklėmis.

Sovietinimo proceso pavojaus negalima išleisti iš akių. Beatodairinės demagogijos pagalba bolševikai vykdo savo užmačius ir palaipsniui pasiekia tam tikrų rezultatų.

Krašte vyksta lietuvių tautos skirstymas ir skaldymas ir yra d'žiuolis pavojaus, kad šitokiai būklei užtrukus ilgesnį laiką, tas procesas gali nueiti taip toli, jog pasaulinio ginkluoto konflikto atveju pasidarys įmanomas net ir pilietinis karas.

Tenka apgailestauti, kad, deja, šiuo atžvilgiu laikas dirba sovietų naudai.

Lietuvių Krašte skirstymo procesas turi būti visų užsienio lietuvių tinkamai suprastas. Antra — mes nieku gyvu neturime patys, savo iš užsienio vykdomos propagandos pagalba, jį gilinti. Deja, toje srityje mūsų lietuviškoji tremties spauda ir "Amerikos Balso" transliacijos lietuvių kalba turi nemažą trūkumą ir daro daug klaidų.

Tuo būdu nūdienis Kaunas teturi 310 "privatų" telefono abonentų. Kiek iš jų yra lietuviai? Sprendžiant iš pavardžių — nepilnas trečdalis.

Iš jų žinomieji: kompozitorius Balys Dvarionas, prof. J. Kupcinskas, prof. P. Mažylis, Kipras Petrauskas, A. Staškevičiūtė, gen. V. Vitkauskas, dailininkas A. Žmuidzinavičius įsimaistę į tarpą komunistinių veikėjų — Z. Bieliausko, M. Filipavičiaus, "ministerių" — Andriaičio, J. Maniušio ir įvairių įvairiausių bolšakovų, čudinovų, chlestinų, dorosenų, gorevojų, kazačkovų, poleščiuokų, siurtukovų, skorobogatovų, vodovozovų ir t.t. ir t.t., kurie šiandien sudaro pavergtos Lietuvos valdantįjį luomą, nešantį jai "socialistinio turinio tautinę kultūrą", kuri, kaip matom, pernėlig jau atsiduoda maskoliškąja dvasia.

Abonentų tarpe yra, kaip matom, ir žydų. Idomu, kad vieni jų prisiėmė lietuviškas pavardžių galūnes (daugumas tokių — tai išlikę Lietuvos žydai), kiti ne (iš Sovietijos atkeliavę). Pav., Gurvič F. ir Gurvičius I. arba: Kaplan B. ir Kaplanas S.

VILNIAUS UNIVERSITETO KAI KURIŲ KATEDRŲ VADOVŲ SUDĖTIS

Rektorius — Prof. J. Bučas

Prorektorius — Prof. S. Jankauskas

Prorektorius mokslo reikalams — Prof. K. Mitropolskij

Universitete veikia 7 fakultetai.
1951 m. studentų buvo apie 3.500, iš jų apie 1600 komjaunuolių.
Visuose fakultetuose mokslas trunka 5 metus, medicinos fakultete—6 metus.
Medicinos ir Istorijos-Filologijos fakultetuose veikia grupės su rusų dėstomąja kalba.

Markszizmo-leninizmo katedra
Andriej Bičkov

Teisės Fakultetas

Dekanas
doc. K. Domaševičius
Valstybės ir teisės teorija ir istorija
Filimon Archipov
Konstantinas Jablonskis
Valstybės teisė
Juozas Bulovas
Edmundas Mokšys
Piliečių teisė ir procesas
Jonas Žeruolis
Baudžiamoji teisė
Alfonas Klimka
Povilas Pakarklis

Ekonominių Mokslų Fakultetas

Dekanas
doc. J. Dagys
Politinė ekonomija
Dzidas Budrys
Vladas Niunka
Michail Lola
Liaudies ūkio ekonomija
Jonas Bučas
Kazys Lukša
Statistika, buhalterijos ataskaita ir kreditas
Jonas Dagys
Prekių mokslas
Jonas Acus-Acukas

Istorijos-Filologijos Fakultetas

Dekanas
doc. E. Meškauskas
Lietuvių kalba
Juozas Balčikonis
Lietuvių literatūra
Vincas Mykolaitis
Marcelinas Račka
Rusų kalba
Dimitrij Abramovič
Rusų literatūra
Kulešov
Svetimos kalbos
Vaclovas Baravikas
Klasikinė filologija
Jonas Dumčius

Vakarų Europos literatūros

Irena Nieupokojeva
TSRS istorija
Juozas Žiugžda
Ignas Joninas

Visuotinė istorija
Bronius Dundulis
Archeologija ir etnografija
Pranas Kulikauskas
Pedagogika ir psichologija
Konstantin Mitropolskij
Dialektinis ir istorinis materializmas
Genri Gabrieljan
Eugenijus Meškauskas

Fizikos-Matematikos Fakultetas

Dekanas
Prof. H. Horodničius
Bendroji fizika
Henrikas Horodničius
Eksperimentinė fizika
Paulius Brazdžiūnas
Teoretinė fizika
Adolfas Jucys
Matematikos analizė
Zigmas Žemaitis
Geometrija
Paulius Katilius
Bendroji matematika
Gerardas Žilinskas
Astronomija
Paulius Slavėnas

Chemijos Fakultetas

Dekanas
Prof. K. Daukšas
Fizinė chemija
Jelena Griškun
Bendroji chemija
Vytautas Kaikarys
Organinė chemija
Leonas Jasinskas
Neorganinė chemija
Kazys Daukšas
Organinės ir neorganinės chemijos technologija
Jeronimas Kudoba

Medicinos Fakultetas

Dekanas
Prof. J. Kairiūkštis
Anatomija, gestologija ir embriologija
Silezijus Pavilionis
Fiziologija
Jonas Šopauskas
Biologinė chemija
Elena Gineikienė
Patologinė fiziologija
Bronislovas Penkauskas
Mikrobiologija
Vytautas Girdzijauskas

23
VILNIAUS UNIVERSITETO TEISĖS FAKULTETO

MOKSLO PLANAS

Eil. Nr.	Dėstomieji dalykai	Valandų skaičius		
		Iš viso	Paskaitų	Iš jų: Praktikos darbu, seminarų, pratimų
1.	Marksizmo-leninizmo pagrindai	270	150	120
2.	Politinė ekonomija	300	180	120
3.	Dialektinis ir istorinis materializmas	140	90	50
4.	Svetimoji kalba	270		270
5.	Logika	70	52	18
6.	Buchalterijos įskaitos pagrindai	200		200
7.	Lotynų kalba	200		200
8.	Tarybinio teismo sutvarkymas	54	54	
9.	Fizinis lavinimas ir sportas	130		130
10.	Valstybės ir teisės teorija	120	80	40
11.	TSRS valstybės ir teisės istorija	160	120	40
12.	Valstybės ir teisės istorija	130	100	30
13.	Romos teisė	60	60	
14.	Užsienio valstybių ekonomika ir politika	50	50	
15.	Tarptautinių santykių istorija	70	70	
16.	Tarybinė valstybinė teisė	134	102	32
17.	Buržuazinių valstybių valstybinė teisė	40	40	
18.	Liaudies demokratinų šalių valstybinė teisė	40	40	
19.	Tarybinė baudžiamoji teisė	200	128	72
20.	Tarybinė pilietinė teisė	160	110	50
21.	Seimos teisė	30	30	
22.	Tarybinė administratyvinė teisė	70	50	20
23.	Tarybinė finansinė teisė	36	36	
24.	Tarybinis baudžiamasis procesas	120	60	60

Farmakologija
Henrikas Palukardas

Vidaus ligos
Mykolas Marcinkevičius

Bendroji chirurgija ir topografinė anatomija
Pranas Norkūnas

Higiena
Ignas Bujakas

Fakultetinė ir ligoninės terapija
Jonas Kairiūkštis

Fakultetinė chirurgija ir bendroji rentgenologija
Kazys Katilius

Akių, nosies, gerklės ir ausų ligos
Pranas Pakanaitis

Vaikų ligos
Petras Baublys

Ligoninės ir lauko chirurgija
Vsevolod Korchov

Infekcinės ligos
Chaimas Faktoris

Fizikultūros skyrius

Katedros vedėjas
gyd. Preikšas

Gamtos Mokslų Fakultetas

Dekanas
Chomskij

Meteorologija ir klimatologija
K. Šleževičius

Mineralogija
Mykolas Kaveckas

Geologija
Juozas Dalinkevičius

Augalų anatomija ir fiziologija
Pranas Pukelis

Žemesniųjų augalų sistematika
Antanas Minkevičius

Augštesniųjų augalų sistematika
Marija Nadkevičiūtė

Bestuburių zoologija
Steponas Jankauskas

Stuburių zoologija
Tadas Ivanauskas

Darvinizmas ir genetika
Povilas Snarskis

Fizinė Geografija
Kazys Bieliukas

Karinį apmokymą dėsto gen. Vladas Karvelis

Pastaba: Pateiktas sąrašas nėra pilnas ir neapima visų Vilniaus universiteto mokslo personalo narių. Šiuo metu jame gali būti įvykę šiokių tokių pakeitimų.

Eil. Nr.	Dėstomieji dalykai	Valandų skaičius		
		Iš viso	Iš jų: Paskaitų	Praktikos darbų, seminarų, pratiimų
25.	Politinių mokslų istorija	60	60	
26.	Tarptautinė viešojo teisė	80	80	
27.	Kriminalistika	80	36	44
28.	Tarybinis pilietinis procesas	100	50	50
29.	Tarptautinė privatinė teisė	40	40	
30.	Kolūkių teisė	80	60	20
31.	Tarybinė žemės teisė	40	40	
32.	Valstybės ir teisės teorijos seminaras	60	60	60
33.	Tarybinė darbo teisė	90	60	30
34.	Teismo medicina	48	48	
35.	Spec. kursai ir spec. seminarai	230	180	50
36.	Teismo psichiatrija	32	32	
	Iš viso valandų	3,830	2,324	1,506
Pasirinktinieji dalykai				
1.	Sajunginių respublikų valstybinė teisė	40		
2.	Valstybės istorija (liaudies demokratinių šalių)	40		
3.	TSRS liaudies ūkio istorija	36		
4.	Filosofijos istorija	40		
5.	Teismo kalba	30		
6.	Buržuazinių valstybių pilietinė ir prekybinė teisė	30		
7.	Teoretinė ir teismo statistika	40		
8.	Liaudies demokratinių šalių baudžiamoji teisė	30		
9.	Buržuazinių šalių baudžiamoji teisė	30		
10.	Užsienio šalių žemės įstatymdavystė	40		
11.	Fizinis lavinimas ir sportas	420		
12.	Svetimoji kalba	240		
Praktika				
1.	Prokuratūros organuose			
2.	Teismo organuose			
3.	Pagal specialybę			
Specializavimasis pagal pasirinkimą				
I. Tarybinės valstybinės teisės ir valdymo sritis				
1.	Valstybinės teisės pagrindinės problemos	40	40	
2.	Administratyvinės teisės pagrindinės problemos	40	40	
3.	Kursas pagal specialų valstybinės teisės skyrių	60	60	
4.	TSRS liaudies ūkio organizavimo pagrindinės problemos	40	40	
5.	Specialus seminaras apie tarybinės valstybės sutvarkymą ir valdymą	25		25
6.	Specialus seminaras apie administratyvinę teisę	25		25
	Iš viso	230	180	50
II. Baudžiamoji teisinė sritis				
1.	Karinė-baudžiamoji teisė	60	60	
2.	Tarptautinė baudžiamoji teisė	40	40	
3.	Teismo medicina	40	40	
4.	Teismo psichiatrija	40	40	
5.	Specialus seminaras apie baudžiamąją teisę ir procesą	50		50
III. Pilietinė teisinė sritis				
1.	Buržuazinių valstybių pilietinė teisė	40	40	
2.	Liaudies demokratinių šalių pilietinė teisė	60	60	
3.	Kursai pagal specialų pilietinės teisės skyrių: transporto draudimo, bankų	40	40	
4.	Kursas pagal pilietinės teisės specialią-teoretinę arba istorinę problemą: Rusijos politinės teisės istorija, pilietinės teisės institucijų istorija	40	40	
5.	Specialus seminaras apie pilietinę teisę ir procesą	50		
	Iš viso	230	180	50
Mokslo kursas trunka 5 metus				

SANTARVĖS biuletenio 4 ir 5 Nr. Nr. buvo pateikti įžymių okupuotos Lietuvos engėjų, K. Liaudžio ir A. Ragučio profiliai.

Šiame SANTARVĖS Nr.-yje pateikiamas profilis Vasilijaus PISARIOV'O, Sovietinės Lietuvos "ministerio primininko" pavaduotojo, kuris, o ne Gedvila, yra faktiškas sovietinės "ministerių tarybos" vadovas, praktiškai ir faktiškai visos okupuotos Lietuvos valdovas.

Vasilijus Iljičius Pisariov'as gimęs 1899 metais, Bolše-Donščinsko vienkiemyje, Stalingrado srityje, vidutinio valstiečio šeimoje. Įstojęs į Klecko dviklasę mokyklą ir ją sėkmingai baigęs, jis stojo į Novočerkassko žemės matavimo mokyklą.

Dvylikos metų amžiaus būdamas likęs našlaičiu, pragyvenimui ir mokslui jis turėjo pats užsidirbti pamokomis.

1921 m. Pisariov'as baigė žemės matavimo mokyklą, žė po šešerių metų ir Dono žemės ūkio bei melioracijos institutą.

V. Pisariov'as nuo pat pradžios dalyvauja pirmųjų kolchozų Kubanėje organizavime. Eina Armaviro apygardos žemės ūkio skyriaus vedėjo pareigas.

1923 m. Pisariov'as stoja kandidatu į bolševikų partiją ir 1926 m. priimamas į ją nariu.

1933 m. jis skiriamas organizuoti ir vystyti Ankatinsko mėsos bei pieno gamybos sovchozą Kazachstane. 1938 m. jis jau vadovauja Vakarų Kazachstano sovchozų trestui ir skiriamas Kazachijos TSR žemės ūkio liaudies komisaro pavaduotoju. Kartu jis daro ir partinę karjerą ligi pasiekia Vakarų Kazachijos Srities partijos komiteto nario postą. Jis taipgi "išrenkamas" pradžioje rajono vykdomojo komiteto nariu, o vėliau Alma-Atos srities darbo žmonių deputatų tarybos vykdomojo komiteto nariu, vėliau jos pirmininko pavaduotoju.

1943 m. Pisariov'as vėl kyla. Jis skiriamas Sovietų Sąjungos Žemės ūkio ministerijos vyr. gyvulininkystės valdybos viršininko pavaduotoju. O 1944 m. vasarą bolševikų partijos CK siunčia Pisariov'ą okupuotos Lietuvos valdyti. Jis lemia, Lietuvos žemės ūkio sovietinimo klausimus.

Už "nuopelnus" Pisariov'as apdovanojamas dviem "Raudonosios Žvaigždės" ordenais ir medaliu "Už šaunų darbą Didžiajame Tėvynės Kare 1941-1945 m.m."

1946 m. Vasilijus Iljičius Pisariov'as skiriamas jau okupacinės Lietuvos valdžios ministerio pirmininko pirmuoju pavaduotoju. Eidamas

tas pareigas ir faktiškai stovėdamas okupacinės valdžios priekyje, Pisariov'as yra atsakingas prieš lietuvių tautą už visus okupantų darbus Lietuvoje.

Kodėl okupantas jį paskyrė Lietuvai engti? Gal todėl, kad jis yra kolchozinimo specialistas, o gal todėl, kad "praktiką" atliko Kazachstane, į kurį vėliau buvo ištremta tiek daug lietuvių.

TRUMPOS ŽINIOS

* Prieš kurį laiką Vakaruose, spaudoje, buvo pasklidusi žinia, esą bolševikai Vilniuje sugriovė AUSROS VARTUS. Pagal mūsų turimas patikrintas informacijas ši žinia neatitinka tiesos. AUSROS VARTAI tebestovi, kaip stovėję, susiųsiekimui atidaryti, ir prie jų susirenka tikintieji pasimelsti. Pamaldos laikomos Šv. Teresės bažnyčioje.

Taipgi ir Rasų kapinės, priešingai pasklidusiems gandams, nėra sunaikintos, tik jose neleidžiama laidoti. Ten laidojami išimtinai įžymesnieji bolševikai. Šiaip piliečiai laidojami naujoje kapinių dalyje kitapus buv. Sukilėlių gatvės.

* Iš Šančių į A. Panemunę vis dar nėra tilto per Nemuną. Pastaruoju metu atliekami tyrinėjimai ir daromi pasirengimai tiltui statyti. Šiaip ligi šiol tėra kabantis lieptas pėstiems praėti.

* A. Panemunės vaizdas liūdnas. Per visus aštuoneris bolševikų okupacijos metus nepastatyta nė vienos naujos vilos. A. Panemunė daugiausia gyvenama rusų karininkų su šeimomis ir šeimų artimaisiais.

* Miškų naikinimas. Miškų naikinimo mastas didelis. Ypač iki 1948 metų daug miškų išdegė. Ligi to laiko nebuvo vykdomi jokie atželdinimo darbai. Ligi 1948 metų visos įstaigos buvo kūrenamos išimtinai malkomis. Dabar naudojama daugiau anglies ir durpių. Miškų kirtimui naudojami elektriniai pjūklai.

Varėnos apylinkės dunkso tuščios. Miškams esant iškirstiems, Varėnos apylinkės smiltynai sudaro baisiai sunaikintos vietovės vaizdą.

* Išvežtieji. Pulk. Žukaitis, buvęs Respublikos Prezidento adjutantas, išvežtas 1947/8 metais.

Generolas Barzda-Barzdauskas išvežtas 1948 metais.

"Kas gražu, atsilieps, kas teisinga, nemirs, nors vandenim, kalnais apklotum."

(Vaižgantas)

RADARAS

J. VĒBRA

Antrasis Pasaulinis Karas būdingas višos eilės naujų kovos priemonių atsiradimui. Šių naujoviškųjų ginklų tarpe vyriausias amžiumi radaras, kuris iš anksto poruoštas, pasireiškė nuo pat pirmųjų karo dienų, gelbėdamas Angliją nuo vokiečių bombonešy, povandeninių laivų ir oro torpedų.

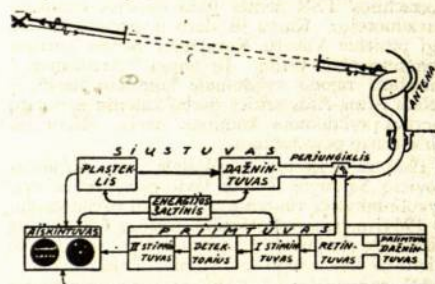
Radaras yra įtaisas, kurio pagalba galima susekti, bet kokiomis matomumo sąlygomis (tamsoje, rūke, dūmuose) ir gana dideliuose atstumuose, kaikurinos daiktus, neįmanomus matyti net ir gerąs optikos įrankiais ginkluota akimi. Radarą išrado anglai. Dabartinį jo vardą jam davė amerikiečiai. Jis sudarytas iš pirmųjų raidžių žodžių "radio detection and ranging" ("susekimas ir atstumo nustatymas radio būdu").

Radaro veikimas pagrįstas radio bangomis. Radio bangos yra elektro-magnetiniai virpesiai, kurie sklinda erdvėje tuo pačiu greičiu kaip ir šviesa, t.y. 300.000 km. per sekundę. Trumpos radio bangos sklinda tiesia linija ir atsimušusios į kaikuriuos daiktus nuo jų atsispindi, grįžta atgal, panašiai kaip garso bangos atsimušusios į sutiktą kliūtį sugrįžta aido pavidalu. Iš laiko, per kurį radio banga nueina iki norimo susekti daikto ir sugrįžta atgal, galima nustatyti atstumą iki to daikto. Atsižvelgiant į labai didelį radio bangų greitį, reikalinga išmatuoti laiką su nepaprastu tikslumu, pav. iki 0.00000001 sekundės. Dabartinei technikai toks tikslumas įmanomas.

Radarą sudaro (brėž. nr. 1) jam veikti reikalingos elektros energijos šaltinis, radio bangų siuštavas, grįžtamųjų radio bangų priimtavas ir įtaisas, kuris priimtavo pagautas ir tinkamai perdirbtas bangas perleikia radaro naudotojui taikinio nuotolio, aukščio ar krypties pavidalu, ši pastarąjį įtaisą čia vadinsime *aiškintuvu*.

Radaro siuštavas tenaudoja tik labai

trumpas radio bangas (nuo 1 cm. iki 10 m.), jas skleidžia labai siauru pėdu ir dažniausia ne tolydžio, o periodiška's smūgiais, plastėjančiai. Kiekviena bangų plastata turi būti labai trumpa, pav. 0.000001 sek. (1 mikrosek.), o protarpiai tarp plastų gana ilgi, kad užtektų laiko bangų plastai pasiekti taikinį ir sugrįžti atgal. Pav., jei taikiny yra 150 km. atstumo, tai bangų plastai iki taikinio ir atgal tenka padaryti 300 km. kelio. Kadangi radio bangos sklinda šviesos greičiu, t.y. 300.000 km. per sekundę, tai 300 km. kelią jos atliks per 0.001 sekundės arba per 1000 mikrosekundžių. Tad šiuo atveju radaro siuštavo plastėjimas turi būti su mažesniais protarpiais kaip 1000 mikrosekundžių. Trumpų radio bangų naudojimas ra-



dare turi eilę pirmenybių: 10. Trumpesnės negu 10 m. radio bangos neatsispindi nuo elektrai laidaus oro sluogsnio (jonosferos), kuris supa žemę augštume maždaug tarp 80 ir 400 km.; tokiu būdu išvengiama painiavos sekime taikinių, kurie gali būti panašiuose atstumuose kaip ir jonosfera. 20. Kuo trumpesnės radio bangos, tuo mažiau painiavos įneša jų atsispindėjimas į žemę; tik labai trumpas bangas naudojantis radaras teįpka sekti žemai skraidantiems lėktuvams arba žemės taikiniams. 30. Kuo trumpesnės radio bangos, tuo mažesnes užtenka antenos jų siauram pėdai gauti, o tik labai siauras

(pav. 10) bangų pēdas teskiria arti vienas kito esančius taikinius ir t.k. labai siauro bangų pēdo pagalba teįmanoma tiksliai nustatyti taikinio kryptį ir augštį. Tačiau yra riba, toliau kur'os bangų trumpinimo kryptimi negalima eiti; trumpesnes nei vieno cm. bangas stipriai absorbuoja drėgnas oras ir jų pasiekiamas tolis labai ribotas.

Radaro siųstuvo pagrindiniai elementai yra *plasteklis*, *dažnintuvas* ir siaurą pēdą duodanti sukiojama *antena*. Plasteklis jam tolydžio tiekiamą elektros srovę perduoda dažnintuvas periodiškoms plastomis, sukoncentruotais smūgiais. Dažnintuvas, paprastai magnetrono tipo, iš plasteklio perimamų plastų įtampos bangavimus sudažnina iki kelių ar net keliolikos milijardų per sekundę, įgalindamas gauti labai trumpas radio bangas, kurios iki magnetrono išradimo buvo praktiškai neprieinamos. Iš magnetrono labai trumpų bangų p'asta keliauja metaliniu vamzdžiu antenos link. Pakeliui ji praeina per siųstuvo - priimtovo perjungiklį, kuris apsaugo jautrius priimtovo įtaisus nuo stiprių saulėamųjų bangų. Antena, kuri labai trumpų bangų atveju dažniausia būna metalinio paraboloido formos (panaši į prozektoriaus atšvaitą), siunčiamąsias augšto dažnumo bangas suglaudžia į siaurą pēdą, kuris antenai sukantis ar kitokius judesius darant raižo erdvę, įieškodamas taikinio. Pasitaikius jo kelyje taikiniai, nuo taikinio atsispindėjusios bangos plastos grįžta atgal. Jas priima paprastai tą patį antena, kuri plastų išleidimo metu tarnauja siųstuvui, o protarpį metu priimtuvui.

Radaro priimtuvą sudaro dažniausia bendra su siųstuvu antena ir eilė įtaisų, skirtų grįžtamųjų bangų dažnumui sumažinti, paversti vienapolinėmis ir pakartotinai sustiprinti, nes sugrįžta tik labai maža pasiųstosios energijos dalis, kuri be tinkamo sustiprinimo būtų neapčiuopiama.

Aiškintuvas (brėž. nr. 2) iš priimtuve tinkamai perdirtų grįžtamųjų bangų nustato laiką, per kurį radio banga suvaikščiojo iki taikinio ir atgal arba taikinio nuotojį, o iš antenos padėties bangų plastos sugrįžimo metu — taikinio kryptį ir augštį. Aiškintuvo esminė dalis yra sa

votiškas kūgio pavidalo stiklinis indas, iš kurio išsiūplintas oras. Šio indo laibgalyje įtaisytas katodas, kuris, sujungtas su augštos įtampos elektros šaltiniu, skleidžia elektronus. Elektronų srovė kėtų elektrodų ar elektromagnetinių ričių pagreitinama ir suglaudžiama į labai siaurą spindulį, kuris atsimuša į indo dugną — ekraną. Indo dugnas iš vidaus padengtas ypatinga fosforine medžiaga, kuri elektronų bombarduojama švyti. Tokiu būdu, toje vietoje, kur elektroninis spindulys atsimuša į ekraną, gaunamas švytintis taškas.

Aiškintuve įtaisyta dvi poros plokščių: viena pora stačių, kita pora gulsčių. Šiose plokštėse sudarant elektros įtampą galima elektroninį spindulį palenkti į šoną, gulsčiojo plokštumoj, arba į augštį, stačiojo plokštumoj. Vietoj plokščių gali būti išorinės elektromagnetinės ritės. Pagelbiniai aiškintuvo įtaisai ir jų veikimas pareina nuo duomenų, kuriuos norima gauti. Jei radaru įieškoma susekti tiktai atstumą iki taikinio, tuomet vienos poros plokščių pagalba elektroninis spindulys periodiškai lankstomas gulsčiais į šonus taip, kad jis braiziotų ekrane gulsčių švytinčią liniją. Kitą porą plokščių sujungiant su siųstuvu plastekliu ir su priimtuvu, bangų plastos išleidimo ir tos pačios plastos sugrįžimo momentais elektroninis spindulys truktelėjamas į augštį. Ekrane gaunama linija su dviem pleištažymėm, kurių pirmoji pavaizduoja bangų plastos išleidimo momentą, o antroji — tos pačios bangų plastos (atsispindėjusios nuo taikinio) sugrįžimo momentą. Jei radaro bangų pēdas sutinka daugiau negu vieną taikinį skirtinguose atstumuose, tai, be pradinės pleištažymės, gaunamos dar kelios, kurių kiekviena atitinka atskirą taikinį. Saviesiems lėktuvams atskirti nuo priešo, jie aprūpinami mažyčiais įtaisais, kurie pagavę radaro bangų plastą ją sustiprina ir grąžina kartu su atsispindėjusia banga: ekrane gaunama skirtinga pleištažymė. Pirmajai elektroninį spindulį lankstančiųjų plokščių porai periodiškai suteikiant vienodą vienapolinę įtampą, elektroninio spindulio švytavimas vyksta vienodu greičiu ir jo brėžiamos ekrane švytinčios linijos vienodos atkarpos vaizduoja tuos pačius laiko tarpus arba tuos pačius juos atitinkančius atstumus. Atskiro plasteklio pagalba gali-

kairę ar į dešinę, ir toliau tos pačios stoties yra vedamas taikinių kertančia ratlankio atkarpa, kurios centras yra lėktuvą vedanti radaro stotis, kuri seka to paties lėktuvo skridimą, įspėja lakūną artėjant prie taikinio ir tinkamu momentu įsako numesti bombas, arba pati ši veiksmą atlikti. Ši sistema tinka ne tik bomboms, bet ir oro desantams nuleisti: pasirinktoje vietoje, visai nepaisant atmosferinių sąlygų. Anroji radaro stotis čia reikalinga dėl to, kad radaras atstumus nustatė daug tiksliau negu kryptį. Pagaliau įmanomas dar pilnesnis vadovavimo laipsnis, lakūną pakeičiant lėktuve įtaisytais radaro valdomais servomotorais.

Didelio pasisekimo susilaukė lėktuvuose ir naujos individualinės radaro stotys, kurių sukamoji antena ir pilnai įrengtas priimtuvas duoda lakūnui kad ir nepilną, bet tikslų perskrendamosios vietovės vaizdą. Tokiu radaru aprūpintas lėktuvas nepriklauso nuo žemės stočių, ir jo skridimo toli sėra ribojamas tik kuro išteklių. Yra ir daugiau įdomių radaro panaudojimo kare pavyzdžių ir galimybių (radaro vedamos oro torpedos, radariniai degtuvai...); prie jų galbūt grįšime kita proga.

Priešradarinės priemonės neišvengiamai turėjo gauti iš reikalo pasislėpti nuo šios viską matančios akies. Naujo ginklo atsiradimą visuomet seka atitinkamas priešginklis. Buvo stengtasi trukdyti radaro veikimą specialiais radio siūstuvais, imituojant nuo taikinio atsispindėjusias bangas. Bandyta sudarinėti „priešradarines užtvaras“ iš daugybės didelėme augštyje pabertų plonų aliumininių skardos kaspynų; į juos atsispindėdamos radaro bangos apiberia aiškintuvo ekraną švytinčiais taškais, kurių tarpe nebegalima išskirti tikrojo. Panašų efektą duoda skardos gabalai, prikabinoti prie palaidų balionėlių ar pririštų alyvarų, arba paleisti jūroje ant medinių plaustų ar kitokių plūdžių. Jėškota dažų, kurie absorbuotų radaro bangas. Su šiokiu tokiu pasisekimu buvo naudojami kai kurių dirbtinų dervų mišiniai su titano oksidu ir geležies arba magnetito dulkėmis. Stengiamasi padaryti medžiagas, kurios radaro bangas laisvai per save praleistų. Gana sėkmingas būdas apsisaugoti nuo radaro yra taikinio įvilkimas į metalinį tinklą, kuris nuo taikinio paviršiaus

būtų $\frac{1}{2}$ ar $\frac{1}{4}$ radaro bangos ilgio atstume (fazės panaikinimo principas). Tačiau ši priemonė yra brangi, sunki ir tetinka tik tam tikram bangui, kurį priešas gali kaitalioti. Tarp radaro ir priešradarinių priemonių, kaip tarp kiekvieno ginklo ir jo priešginklio, vyksta nepaliaujamas rungtyniavimas.

Radaras taikos metu lygiai naudingas kaip ir ginkluotose grumtynėse. Tik radaro pagalba įmanomas aklas lėktuvų nutūpimas blogomis matomumo sąlygomis, kasmet padeda išvengti mirties šimtams lakūnų ir tūkstančiams keleivių. Intensyvus ir saugus šiandieninis oro ir vandens susisiekimas be radaro neįsivaizduojamas. Audrų ir viesulų sekimas radaru aprūpintais lėktuvais įgalina laiku įspėti gyventojus ir išvengti nelaimių, kurios kartais kainuodavo tūkstančius gyvybių tik vienoje vietovėje. Radaras yra galingas įrankis geodezistų rankose. Senieji geodezijos ir topometrijos metodai yra lėti ir brangūs. Oro nuotraukų būdas netikslus, nes duoda perspektyvos iškreiptą vaizdą, kurį gana sunku atitaisyti. Radaras gi kiekvieną daiktą „mato“ statmenai, be jokios perspektyvinės deformacijos. Tiesa, radariniuose vaizduose trūksta detalių. Radarinės ir oro nuotraukos labai vykusiai viena kitą papildo ir abiejų pagalba žemėlapis realizuojamas labai greit, tiksliai ir pigiai.

Radaro reikšmė ateityje išaugs iki šiandien dar sunkiai įsivaizduojamų ribų. Minėjome, koks didelis jau dabar radaro vaidmuo oro susisiekimе. Ateityje, lėktuvo greičiui vis didėjant, lakūnas vien savo požiūriais bus visiškai bejėgis jį valdyti, nes žmogaus refleksai tokiems greičiams perlėti: radaras ir jo valdomi servomotorai pavaduos lakūną ar bent jam asistuos. Visas žemės paviršius bus apraizgytas radarų tinklo, kuris vadovaus šiandien dar nesvajojamo greičio ir tikslumo susisiekimui. Mažyčiai radariniai įtaisai atstos akliems regėjimą, garsais perduodami aplinkinių daiktų nuotolius. Tokio aparato pirmieji pavyzdžiai jau padaryti. Radaras pasiekia tarplanetines erdves. Jau 1946 m. su radaru buvo išmatuotas atstumas iki mėnulio. Reikia manyti, kad radaras padės astronomams tyrinėti ir tolimesnes planetas. Daugeliu uždavinių radaras gali nuklęti į 2; psl.

REIKŠMINGA SUKAKTIS

Šių metų rugpjūčio 24 d. Lietuvos Nepriklausomybės Akto Signatarui, profesorui Mykolui Biržiškai suėjo 70 metų amžiaus.

Sukaktis buvo plačiai paminėta pasaulinėje lietuvių spaudoje, ir pats garbingas Sukaktuvininkas buvo užsienio lietuvių tinkamai pagerbtas.

Ministeris B.K. Balutis, rašydamas apie sukaktuvininką, kaip apie įžymų Lietuvos valstybės vyrą, seną ir užgrūdintą kovotoją dėl Lietuvos laisvės, pareiškė matąs "jame žmogų, norintį būti bešališku, jieškantį tiesos, turintį pagarbos ir kitokių negu jo nuomonių", kurio "širdis ir mintis Lietuvoje, kaip ir mūsų visų".

Prof. Mykolas Biržiška yra Lietuvių

Rezistencinės Santarvės Garbės Narys. Sukakties proga jį sveikimo LRS vadovybė, LRS padaliniai ir atskiri nariai.

Prof. Mykolas Biržiška per visą savo ilgą gyvenimą, skirtą Lietuvai, visuomet statė Tautos reikalus augščiau už kitus, visuomet visais klausimais turėjo savo aiškų nusistatymą ir jį reiškė, drąsiai apsisprendamas, kai jautė, jog to reikalauja jo pareigos ir atsakomybė prieš Tautą.

Kraštas ir Lietuvių Rezistencinė Santarvė niekad nepamirš šio garbingojo kovotojo ir Tautos vėterano žodžių: "Esu lietuvis, turiu dalyvauti rezistenciniame darbe".

AŠ KALTINU TAVE, KAD GERAS ESI KATALIKAS...

VERTĖ M. A. G.

*Literatūriniai ginčai
tarp François Mauriac ir Jean Cocteau.*

Paskutinis prancūzų rašytojo Jean Cocteau dramos veikalas "Bacchus", vaizduojantis reformacijos pradžios laikotarpį Vokietijoje, iššaukė stiprią kontroversiją tarp katalikų rašytojo François Mauriac ir autoriaus. Mauriac parašė laišką Jean Cocteau ir paskelbė "Figaro Littéraire", o šis "France-soir" laikraštelyje atsakė laiškui, antrašte "Aš Tave kaltinu..."

Cia duodame ištrauką iš abiejų laiškų. Jų mintys nuostabiai atspindi ir kai kuriuos lietuviškus galvojimus mūsų kultūrinėse polemikose...

* * *

Mano brangusis Cocteau,

Netikėk laikraščiams: aš nebuvo perpykęs tą vakarą, kai išėjau iš Marigny teatro. Jokio piktumo neturėjau. Tik buvau liūdnas, kad pilnutėlė salė, kurioje atrodė buvo visas Paryžius, galėjo klausytis be prieštaravimo to vyskupu persirengusio

juokdario, kurs tarė Tėve Mūsų žodžius, kad prajuokintų žmones. Man buvo gaile mūsų, o visų pirma Tavęs...

Beveik išties pusę šimtmečio aš lankau Tavo premjeras. Savo repertuare Tu turi daugiau negu vieną kūrinį, bet aš pažįstu juos visus. Tu esi kiečiausias ir drauge gležniausias iš visų. Kietumas Tavo kaip vabzdžio, Tu turi atsparų šarvą; tačiau užtekoti tik Tave paspausti... Bet ne, aš to nedarysiu.

Niekad negalime žmogaus pažinti visiškai. Kas gi liktų iš Tavęs, jei numestum paskutiniąją kaukę, apie kurią Nietzsche šneka? Tie, kurie myli Tave, tie, kurie Tavęs nekenčia, neapkenčia ir myli ne Tave, o akrobatą. Ir nežiūrint to, tą vakarą Marigny teatre jaučiau, kad kenčiu dėl tikrojo Cocteau, to nematomo, mums visiems nepažįstamo Cocteau, kurį betgi pažįsta ir myli D'ėvas.

Tojė Tavo veikalo vietoje, kur Tėve Mūsų iššaukia juoką, ir, kiek toliau, kai Jean Dessailly (Bacchus) ištaria nešvarią pastabą apie Eucharistiją, dalis publikos pajuto, jog ta strėlė pataikė ne į Kristaus,

bet į jos pačios širdį. Ką kitą aš galėjau padaryti, kaip apieisti salę? Ir tik liko man dar plunksna. Jei dar ilgiau tylėčiau, akmenys šauktų.

Nesakyk man, kaip kad sakai dramoje, jog nesiejį savęs su savo figūrų žodžiais... Jean Desailly yra Tavo kalbėtojas. Nemėgink nuneigti: tai Tu, kurs kalbi, kai jis kalba. Kartais išsmunka Desailly iš savo rolės ir juo virsta Jean Cocteau. Jis interpretuoja premjerą. Bacchus parodo mums Jean Cocteau — Sartre šviesoje, tą patį Cocteau, kurs 1910 meta's stovėjo Rostando besileidžiančios saulės spinduliuose. Greit betgi jis baigė "Sofoklo šokį", nes tą gudrų sekėją į savo vėžias vilioja Diaghilew, Satė, Picasso, Gide, Apollinaire, Max Jacob ir kitos planetos.

Po to praėjo keturiasdešimt metų. Gyvename "Dievas yra miręs" epochą. Ir nors tas šūkis ore, Tu kabinai per visą gyvenimą savo apsiaustą pavėjui. Dabar arba niekad gali suvesti sąskaitą su mirtimi ir dar labiau — su įkyria, sena, plepia Bažnyčia, kurį mums perdem norinti nešti baime, kalbėdama apie pomirtinį gyvenimą... Vaikas Cocteau tryptelėja: „Nėra pragaro! Nėra pragaro!“ Nėra pragaro, kadangi nebus Paskutiniojo Teismo, o Paskutiniojo Teismo nebus, nes Dievo nėra. Sartre ir kiti tai nurodinėjo. Kaip laikraščiai rašo, Sartre sėdėjo tarp žiūrovų minios ir džiūgavo, kai Cocteau savo senąją Motiną Bažnyčią priižo prie Marigny teatro gėdos stulpo ir išstis tris valandas į ją spjaudė.

Sposaujančiame vyskupe ir politikujančiame kardinole Tu norėjai matyti Bažnyčią. Tavo pajucka Ją įžeidžia iki giliausių šaknų. Jei turėčiau Tavo tekstą,

atkelta iš 27 psl.

pakeisti dabartinius teleskopus. Tarplianetiniam susisiekimui radaras turės be galo didelės reikšmės. Meteorologams radaras parodys debesų vandeningumo laipsnį ir padės tiksliau atspėti lietu. Radarą galima iškelti į aukščiausius kalnus arba tūleisti į jūros dugną, o aiškintuvą pasitatyti kambaryje ant stalo ir patogiai atisėdus tyrinėti jūros gelmes arba augstus atmosferos sluoksnius. Ir žemės gelmės neišvengs skvarbaus radaro žvilsnio.

galėčiau parodyti, kaip šlykščiai Tu tyčiojies kai kuriose vietose iš švenčiausių dalykų. Vienas žurnalistas stebėjosi, kad taip smarkiai reagavau į „Bacchus“, kai tuo tarpu Sartre drama manęs nesukrėtė. Iš tikrųjų, „Velnias ir mylimas Dievas“ manęs nesujaudino. Cia ateistas sąžiningai pagrindė savo ateizmą. Mes iš jo nėko kito ir nelaukėme. Galime tik prisiminti Pascalio žodžius: „Jie plūsta tai, ko patys nepažįsta“. Visos Sartre strėlės žūna tuščiame danguje. Kaip galėtų jos pataikyti, jei jame nieko nėra? Be to, Sartre tyčiojas tik paviršutiniškai. Gilius dalykus jis liečia rimtai. Aš net negalėčiau nepasakyti, jog mes nesame draugai. Ir kai sąryšy su Tavo kūriniu apie jo veiklą kalbu, net jaučiu, kad galiu jį užgauti.

Sartre nuvalė tereną: dabar laisvai galima vaikštinėti. Aišku, idėjos nepamėgdžiojamos, ir tai Tau nerūpi. Bet Tavasis kėslas yra tikras. Ilgai tylėjai. Ir suteikei dabar sau palengvėjimą vienu smūgiu.

Tu prikiši R žnyčia... Tu n... nedaro, kaip tik draudžia ir grasina ir trukdo vargšei žmonijai gyventi. Tu net džiaugies radęs Bažnyčiai vardą „La femme-tronc“ („Dama be papilvėo“). Gražiai spjovei Tu jai veidan! Ach, kaip visa tai juokinga, ir tikrai „le tout-Paris“ juokėsi. „Taip pasielgti gali nebent tik Jean...“

Bažnyčia tai vargšų kūnas, kuriems ir mes abu priklausom. Kūnas? Galima būtų pasakyti — krūtinė, kurioje plaka širdis, krūtinė, kurią kareivio įėtis atvėrė. Kiek Tu begyventum, arti toji diena, kada tikrieji angelai, kurie Tave supo 1926 metų rytą (Cocteau atsivertimo į katalikų tikėjimą data; vertėjau pastaba), vėl apsups Tave iš naujo. Duok Dieve, kad tada „La femme-tronc“ įžengtų paskutinįjį kartą į Tavo kambarį kunigo pavidalu, kurs atpalaiduotų Tave nuo nuodėmių: „Christus venit valandą, gaidžiui giedant...“ Gaidys giedos, ir prie savo Viešpaties širdies prisiglaudęs karčiai verks arlekinas.

François Mauriac

* * *

Francois, — Sudie!

Aš kaltinu Tave, jog kažką nauja many suradai, kad griautum mano kūrinių „Bacchus“, kuriam pritaria žiūrovai.

Aš kaltinu Tave kaip mėgdžiojantį nu-
teisimą Kalėdų Senio, kur's deginamas
vėjoje vietoje. Kalėdų Senį sudėginti reiš-
kia tiek pat, kiek sudėginti heretikus va-
krie juo tiki, o jei juo netiki, tai jų
ašaras sudėginti.

Aš kaltinu Tave baisiu frivoliškumu, ku-
ris slepiasi po rimta kauke.

Aš kaltinu Tave sąmoningu nepastabu-
mu, nes niano dramos tema yra ši: kilnios
sielos kardinolas jaučia gražią heretiko
sielą ir nori ją bet kokia kaina gelbėti,
net ir pò jo mirties. Jis sutrukdo, kad tas
negautų pažadėtosijs žemės. Mano kūri-
nys tarnauja Bažnyčios garbei.

Aš kaltinu Tave, kad esi neišsimokslie-
nėš, nes visi perversmiški manò dialogo
sakiniai yra istoriškai pagrįsti. Sakinys:
„Velnias yra švarus, nes jis nieko kita
negali paveikti, kaip piktą“ — yra paim-
tas iš Jacques Maritain. Vieta, nukreipta
prieš Bibliją, yra Mainzo Arkivyskupo
žodžiai. „La femme-bronc“ — kalvinių
kilmės.

Aš kaltinu Tave, kad vedma nėškumo
sąvoką suplakei su Romos klerò gùdrumo
sąvoka. Jo dvasia buvo pavyzdžiu kardi-
nolo rolei. Ir dvasia ypač aiški popie-
žiaus kalboje apie santykius tarp mokslo
ir religijos.

Aš kaltinu Tave, kad sukėlėi švelnaus
gerumo su kieta gerumo sąvoką, kad ma-
nai, jog nedorybė įrodanti dvasią — su
paslėpta mintimi, kad gerumas tai kvai-
lumas.

Aš kaltinu Tave, kad mano dramos sa-
kinį „Galvojantis žmogus yra mūsų prie-
šas“ (sakinys paimtas iš Napoleono) pa-
keičėi su paslėpta mintimi „... kurs negal-
voja taip, kaip aš.“

Aš kaltinu Tave, kad Tu mano draugų
pagarbą, kur jie bebūtų, vadini oportu-
nizmu.

32 Aš kaltinu Tave, kad tiki spaudai, kuri
rašo, jog Sartre džiūgavo Dievo piktžo-
žyavimais, kai tuo tarpu jis džiūgėsi
savo draugo pasisekimu. Tai jausmas,
kurio Tu nepažįsti.

Aš kaltinu Tave, jog Tu, kurs visados
save laikai senu vaiku, nuo vaikystės iš-
laikėi vien tik klasingą žiaurumą.

Aš kaltinu Tave, kad peržengei visas
ribas. Sakai, jei Tu nesauktum, šauktų
akmenys. Štai vienas akmuo jau šaukė:
tai Tu.

Aš kaltinu Tave, kad ėjai į mano tea-
trą kartų su pasauliečių publika, kurią Tu
smerki.

Aš kaltinu Tave, kad esi teisėjas, kuris
slapčia savo kaltinamąjį švelniai myli.
Būna vienai ir kitaip. Ir kaltinu Tave,
kad Tu vienoks esi savo straipsniuose ir
kitoks nori būti savo romanuose.

Aš kaltinu Tave, jog matai tik bloga,
o gera nori apriboti kitu pasauliu, kur's
dėl kodekso mums nėra prieinamas. Mūsų
amžini tai jau nebegražu. Bet vistiek ga-
lima turėti gražią sielą. Aš Tave kaltinu,
kad neišgudėjai savo sielos.

Aš kaltinu Tave, kad Tu niekad nega-
lėjai suprasti, jog į Tavo puolimus neat-
sakysiu, nes neapkenčiu neapykantos. Aš
laukiau to laiko, kada Tu pajusi, jog ne-
apykanta yra nevaisinga ir mus griaua.
Tu kitaip reaguoji. Gaila, Tu gali ir to-
liau mane barti. Aš nieko neatsakysiu.

Aš kaltinu Tave, kad Tu remies smulk-
menomis ir jas laikai moraliniais princi-
pais.

Aš kaltinu Tave, kad respektuoji tik
vieną Prancūzijos tradiciją. Būtent: savo
poetus žudyti. Sudie.

Jean Cocteau

„Man nesvarbu, kas buvo kas pereiną mėnesį, ką jis buvo sakęs apie mane ar
ką aš apie jį buvau galvojęs. Jei dabar jis reškia norą bendradarbiauti su manim,
aš su juo bendradarbiausiu.“

(Lloyd George'as)

ALEKSIS RANNIT

Kasiulis yra lietuvis ir drauge europietis geriausias žodžio prasme. Baigęs Kauno Dailės Institutą, jis tam tikrą laiką jame profesoriavo, o vėliau išvyko į Vieną. Dėl karo aplinkybių 1944 metais tapo tremtiniu ir atsiradęs Vokietijoje liko joje ligi 1948 metų. Jo parodos Hamburgėje (1946) ir Frėiburge (1948) sukėlė visuotinį dėmesį. 1948 metais kuprine ant pečių, nepasiėmęs nė vieno paveikslo, jis iškeliavo į Metzą, kur turėjo dirbti, kaip vitražistas. Tačiau jau po kelių dienų paliko jis tą Verlainė'o gimtąjį miestą. Nuo jaunystės dienų jo tikslas buvo Paryžius.

Is Paryžiaus, kur is pradzių duona užsidirbo, kaip naktinis sargas, ir gyveno tikrai legendariniame neturte, raše jis, kad nors tas miestas ir kazetas būtų, jis jame pasiliktu, nes tik čia menininkui vieta gyventi ir kurti. 1949 metais greta kitų 6000 dailininkų dalyvavo dideliam Hallmark'o premijos konkurse. Tema buvo Kalėdos. Impulsu šiai temai buvo pabėgėlio dalia, ir, sukūręs „Bėgimą į Egiptą“, jis tapo vienu iš nedaugelio šios „tapybos Nobelio premijos“ laureatų. Iš karto Paryžius pripažino Kasiulį, kaip žymų jaunosios dailininkų generacijos atstovą. Sužavėjo jis kritikus Hallmark'o premijos keliaujančių parodų Jungtinėse Amerikos Valstybėse ir jaunųjų Paryžius dailininkų parodos Anglijoje proga.

Pačiame Paryžuje eilę jo kūrinių parodų suruošia Duncan ir Barreiro galerijos. 1949 metais į Paryžių buvo atvykęs žinomas vokiečių rašytojas Stefan Andres; savo veikalų prancūziškiems vertimams jis įieškojo iliustratoriaus ir išsirinko lig tol dar nepažintą Kasiulį. Viename vokiečių spaudoje tilpusiame pasikalbėjime jis apie mūsų dailininką išsireiškė, kaip apie viltį būsimajai Europos tapybai. Prancūzų meno istorikas Georges Pillement, parašęs svarbias studijas apie ispanų tapybą, ryšium su priešpaskutinė Kasiulio paroda Barreiro galerijoje, 1951 metais rašė: "Ir čia jo tikroji pasisekimo priežastis: su retu patrauklumu jis parodo mums nepažįstamą pasaulį: nekaltos darbščios ar tingios marionetės savo juokingoje būsenoje sudaro foną savotiškam interieur'ui arba išsities-

susios žolėje užkandžiauja ir džiaugiasi gražiu sekmadieniu. Pasidžiaukime ir mes moderninės istorijos paskutinėmis poilsio valandėlėmis prieš įstodami į tą ateinančių dienų bendruomenę, kuriai turėsime duoti ataskaitą už visus savo veiksmus, — leiskime Kasiulini tas valandėles žavingomis spalvų harmonijomis užkerėti, nes Kasiulio kūryba yra viena pačių rafinučiausių ir puikiausių mūsų laikais".

Šio lietuviu dailininko kūrybinė jėga reniasi dviem tvirtais pagrindais: didele inteligencija ir stipriu formos jautimu. Iš pradžių jį traukė Daumier, Matisse, Dufy ir Rouault, kurių įtaka pradedančiajam buvo didetės reikšmės. Bet pigus sekimas jo nepatenkino, — nuo to jį apsaugojo įgimtas pašaukimas, kurį pakreipė jį menininko dvasios brendimo ir savarankiško kelio įieškojimo linkui. Stiliaus įieškojimas buvo (ir yra) laiko atributas. Iš principo kova jau buvo laimėta, kai Kasiulis atvyko į Paryžių. Picasso ekspresionizmas ir abstraktiškoji mokykla turėjo didelę galią ir tik nedaugelis "išsila kančiųjų" žengė asmenio orientavimosi keliu. Kasiulis pajuto, kad toliau eksperimentuoti nebegalima. Dvasinėmis ir techninėmis priemonėmis apsiginklavęs, jis panaudoja jas laisvai kurdamas. Medžiagos ėmė semtis ir toliau iš neišsenkančios versmės — regėjo pasaulio. Tai toli gražu nebuvo žingsnis atgal. Modernaus meno dėsniai natūralia: buvo perdirkami į šitą "konkretiškumą". Kasiulio kompozicijų linksmos figūros, medžiagos, kostiumai, muzikos instrumentai, bevardžiai pavidalai visai išstumia b a i m e, kuri valdo beveik visą dabarties antimaterialistinį abstraktųjį bei žmogų nustelbusį meną.

Dekoratyvi Kasiulio tapyba ne ak'namai patetiškomis melodijomis skamba, bet džiugiais linksmabūdžio kupletais. Kur moderniniame mene rimtumas ir nevilitis, pas jį — laisvė ir nerūpestingumas, nervingumas ir sąmojis. Šis naujasai rokoko, atrodo, ir yra tai, kuo taip džiaugėsi pavargusi Paryžiaus publika. Paryžiaus dvasia vėl virto lanksciu virtuozu. Atsisau-

nukelta į 33 psl.

UŽSIENIO LIETUVIŲ VEIKLOS BARE

MŪSU NESUTARIMŲ TEMOMIS

Užsienio lietuvių politinis nesuderinimas ir nesutarimas yra faktas; deja, labai liūdnas ir apgailėtinas faktas.

Didesniems trukdymams ir trūkumams tremties politiniame gyvenime pašalinti, visų pirma reikia tą faktą ir tą liūdną tiesą ne slėpti, bet ją matyti ir pripažinti.

Teisingai išsireškė dabartinis D. Britanijos Imperinio Generalinio Štabo viršininkas gen. Harding'as, pasakęs: "anyone who thinks that insufficient can be made to look enough by juggling with organization or tactics is living in a fool's paradise". (Kiekvienas galvojęs, kad trūkumas galima pašalinti, žongliuojant organizacija ar taktika, gyvena pasakų šalyje).

Atrodo gi, kad nepavydėtinos realios būklės akivaizdoje mūsųose kaip tik panašiai bandoma elgtis.

* Frontininkai, pasitraukę iš VLIK'o, susirinkę Cleveland'e, pareiškė, "juo toliau, juo diskonsolidacija VLIK'e didėjo". Iš frontininkų nurodomų tos diskonsolidacijos priežasčių, kurias nagrinėti čia ne vieta, tarpo pažymėtina vis dėlto svarbiausioji ši: "VLIK'o pasitraukimas iš Krašto, nuolatinio tiesioginio ryšio su tauta neturėjimas..." ("Tėviškės Žiburiai", 1952. IX.18.)

* Iš kitos pusės ar ne didžiai stebinantis dalykas yra oficialiai VLIK'o vardu perduotas Lietuvių Rezistencinei Santarvei jo atsisakymas susitikti su LRS atstovais ir iš viso jo pareiškimas nusistatymas, esą, jis Lietuvių Rezistencinės Santarvės "nežino", nors savo laiku VLIK'o Pirmininkui buvo pasiūsty oficialūs LRS raštai ir pareiškimas, išreiškias LRS pasirengimą bendradarbiauti, ir nors VLIK'o Pirmininkas raštu buvo patvirtinęs juos gavęs.

LRS pareiškimas apie pasirengimą bendradarbiauti su VLIK'u buvo io paliktas be atgarsio, o dabar štai, nors reikalai, dėl kurių LRS ir VLIK'o atstovų susitikimas buvo siūlytas, buvo ir tebėra gyvybinės reikšmės Kraštui, VLIK'as atsisakė ir pareiškė LRS-ės "nežinas".

* Ką atneš Parvžiute numatytas Lietuvos Diplomatijos Šefo ir VLIK'o Pirmininko bendradarbiavimas, dar labai sunku pramatyti.

* Tuo tarpu frontininkai kelia savo seną mintį, buv. Laikinosios Vyriausybės atkūrimo tremtyje klausimą. Frontininkų manymu, ji turėtų perimti visą politinį vadovavimą. VLIK'o narys Dr. P. Karvelis ir toliau prezentuoja svetimiems veiksniams VLIK'ą ir Vykd. Tarybą, kaip prilygstančius seimui ir vyriausybei. O dar kiti puoselėja mintį kurti naują VLIK'ą Amerikoje. Atsirado ir tokių, kurie į Lietuvos prezidentus pasiūlė net kandidata—ALT'os Pirmininką L. Šimutį.

* Greta to, vienos politinės srovės tęsiama akcija prieš vietinčius oficialius, teisėtus ir svetimų valstybių pripažįstamus Lietuvos valstybės atstovus, jos įgaliotus ministerius ir Lietuvos Diplomatijos Šefa. (Žiūr.: "Tėviškės Žiburiai" 1952.VII.21, "Draugas" 1952, IX.3, "Darbininkas" 1952.VII.18 ir pan.)

* Dėlto, kad kaikas iš pačių lietuvių Lietuvos Įgaliotus Ministerius linke laikyti "paprastais valdininkais, paprasčiausiais techniško aparato rateliais" (pav., "Tėviškės Žiburiai" 1952. VIII, 21), jų teisinė ir faktiškoji padėtis nepasikeis nei Krašto nei Vakarų valstybių akyse. Nepasikeis nei jų darbas, nei uždaviniai, nei atsakomybė. Ar tai kam iš mūsų patinka ar nepatinka, dabartinėje situacijoje jie yra svetimų valstybių pripažįstami, kaip vieninteliai Nepriklausomos Lietuvos Valstybės reprezentantai.

* Dėlto, kad kas nenori susitikti su Lietuvių Rezistencinės Santarvės atstovais, kad pareiškia jos "nežinas", nepasikeis nei LRS, nei jos atliktas ir atliekamas darbas. LRS ir toliau dirbs, kaip dirbusi, atlikinė savo uždavinius Krašto ir Tautos labui.

* Tačiau neabejotina, kad tokia padėtis, pastarąsias nuvertinti Lietuvą, ir ją pastatyti lygiomis su Sovietų Rusijos bevalstybinėmis tautomis, kova dėl "egzlinės vyriausybės" viena ar kita forma, Lietuvos reikalui yra didžiai žalingi dalykai. Lietuvos išlaisvinimo jie tikrai nepriartina. Nepakeičia taipgi mūsų naudai ir esamos liūdnos būklės okupuotame Krašte, o taipgi ir dar tokių neaiškių mūsų reikalui tarptautinės padėties perspektyvų.

* Kaikieno užsimenama apie būsimą lietuvių politinę konferenciją užsienyje ir tikimasi, kad ji išspresintai visus sunkumus. Tačiau šią dieną vis labiau aiškėja, kad jų išsprendimas gali priklausyti ne nuo konferencijos, o tik nuo mūsų pačių. Jeigu mes dabar norime savo tarpe rasti bendros kalbos, tai koks gali būti pagrindas tikėtis, kad toji bendra kalba bus rasta bet kioje konferencijoje?

Sprendimus mūsų vidiniams sunkumams galima bus rasti tik tada, kai atmetę į šalį visus savo atvirus ir nuslėptus siekius ateičiai ir kuriamas fikcijas, tebekartojamus tvirtinimus, kuriais jau ir patys nebetikime, imsime žiūrėti blaiviai ir laikysimės šių dviejų svarbiausių, visa lemiančių dalykų:

1. realios padėties Krašte supratimo ir iš jos išplaukiančių reikalavimų bei sąlygų mūsų veiklai užsienyje,

2. tikros padėties užsienyje, tarptautinės raidos faktų bei Rytų ir Vakarų santykių evoliucijos realaus vertinimo.

J.K.

UŽSIENYJE

Kai veikioji rezistencinių jėgų užsienyje dalis, nematydama kitos išeities, nusistatė susiurti ir iškilti LRS forma—tai kaikam buvo sukėlę abejonių bei baimės, ar LRS veikla nesusikirs su lietuvių visuomeninių organizacijų veikla. Tos abejonės ir baimė kaiką buvo atvedusios net ir prie priešiško LRS atžvilgiu nusistatymo.

Tačiau LRS laikysena, jos pagrindinio darbo realūs ir svarbūs rezultatai daugeliui atvejų išskleidė tas abejones ir baimę, o pats gyvenimas LRS-ės ir visuomeninių organizacijų veiklą suderino ir įstatė į teisingą, vieną kitai neprieštaraujančią, bet papildančią vagą.

LRS uždaviniai pirmoje eilėje nėra visuomeninio pobūdžio. Todėl LRS nusistatė nesimti visuomeninio pobūdžio darbų ten, kur veikia ir veiksmingai reiškiasi bendrinės lietuvių visuomeninės organizacijos. Antra vertus, neturėdama jokių srovinių siekimų, LRS nesisikia į jokios bendrinės lietuvių visuomeninės organizacijos veiklą ir nebando jos veikti savo naudai.

Priešingai, ji ragina savo narius dalyvauti bendrinėse lietuvių visuomeninėse organizacijose, jas visapusiškai remti, tame darbe dalyvaujant išmintai, kaip lietuvių bendruomenės nariams, atliekant kiekvieno lietuviuo užsienyje visuomeninę pareigą.

Iš kitos pusės, kadangi dėl Lietuvos okupacijos fakto ir visuomeninės organizacijos užsienyje tenka kaikada vykdyti kaikurioms politinio pobūdžio uždavinius ir netiesiogiai dalyvauti įsivavimo veikloje, tai LRS yra pasiryžusi tais reikalais su kaikuriomis benarinėmis visuomeninėmis organizacijomis bendradarbiauti.

Gyvenimas parodė, kad ten, kur turima geros valios ir kur Lietuvos reikalai statomi augščiau visų kitų, LRS narių bendradarbiavimas kitose organizacijose yra darnus ir abipusiškai naudingas. Gražų pavyzdį rodo JAV Los Angeles LRS Skyrius, kurio nariai, savo organizacinių reikių nepainiodami su kokias kitais ir neidami į grynai visuomeninę, jau kitų organizacijų vykdomą veiklą, aktyviai ir naudingai dalyvauja AL'os vietimo skyriaus ir kitų organizacijų darbuose.

Kitur LRS nariai, griežtai skurdami santarvinius reikalus nuo benarų visuomeninių, aktyviai dirba benarų organizacijų vadovaujamuose organuose, tuo rodydami sugebėjimą derinti benarą reikalui savo nusistatymą su kitų nusistatymu.

Jei kur dar pasitaiko neskandumų, tai, daugiausia, dėl vienos ar kitos poetinės srovės užsiėptų egoistinių interesų ir nesugeėjimo benarą reikalą statyti augščiau siauro srovimo ntereso.

D.K.

atke.ta is 51 psl.

kyta sunkumo. Nuo kūniškojo svorio atpalaiduotos Kasiulio būtybės grakščiai juda spalvingame jo kompozicijų eteryje. Kaip koloristas, jis visų pirma jautriai paruošia paveiklo foną. Aptemdo, nublankina spalvą ir minkštų akordų įeško šviesiai rudoose, šveiniai blyškiai žaliuose violėtiniuose niuansuose. Virš šio visu tapybinio rafinuotumu išbaigto fono, stipriai apščiama įrašo jis žaibo greitumu ir tarytum atstiktinai humoro pilnus savo pasaulio pavaldus. Sistemingai nutrauktinė grafiškoji linija, kuri tas figūras išmodeliuoja, priešama ryškia juoda, balta, geltona, mėlyna ir raudona spalva. Tik poros brūkšnių pakanka jo didvyrių kontūrams, ir tat atsiskleidžia savotišką fragmentiškumo žavesį. Kasiulio paskutinio laikotarpio kūryboje randame greičiau užuominą, negu „išbaigtumą“, sumanyimą, negu totalinį išpildymą, idėjos nuro-

dymą negu pačią idėją. Mus žavi šis paryžiskam Kasiuliui būdingas, taramas neišbaigtumas, nes čia jo pajusta, jog tesa yra daugiaveidė ir jos vienpusis sprendimas, kiek jis tobulas bebūtų, sukelia daugelį prieštaravimų. Tuo būdu suteikiama galimybė kiekvienam asmeniškai kūrybiniai bendrauti su Kasiulio paveikslais ir juos "išbagti". Čia slypi bendra: viso moderninio meno grožis ir juo pasiekiamo visuotinė jėga, kuri ypatingai patraukia individualias žiūrovų savybes.

Dabarties menininkų tarpe maža yra tokių, kurie poetinį elmentą taip džiaugsmingai pagauna, kaip Kasiulis; jei šis pradas būtų būves sąmoningiau pagautas ir stipriau pabrėžtas, būtų tik nuostolis. Delikatumu ir nenumatytu staigumu išplaukiantis poetinis elementas — d.dėlė jo kūrybinio stiprybė. Jis spindi jo kūryboj, kaip šypsnis, kurs ypačiai palieka akys ir tik nežymiai: pakeičia bruozus.

(JAV)—1952 m. spalio mėn. 19 d. Detroit'o LRS II-ojo Skyriaus iniciatyva įsteigtas Lietuvių Rezistencinės Santarvės padalinys Chicagoje.

Išrinktoji LRS Chicago Skyriaus Valdyba pareigomis pasiskirstė šiaip: A. Paukštė—Pirmininkas, V. Navickas—Sekretorius, J. Budrikis—Iždininkas.

(JAV)—1952 m. rugsėjo mėn. 4 d. Waterbury, Conn. įsisteigė Lietuvių Rezistencinės Santarvės skyrius.

Išrinktoji skyriaus valdyba pareigomis pasiskirstė šitaip: A. Malakauskas—Pirmininkas, Rimas—Sekretorius, V. Jackūnas—Iždininkas.

NUOMONĖS

LRS Europos organizacinio tinklo padaliniai pastaruoju metu įvykdė eilę susirinkimų, kuriuose buvo svarstomi einamieji organizaciniai ir bendrieji lietuviški reikalai.

Čia pateikiame vieną kitą per susirinkimus sudarytą ir Europos Reikalų Sekretoriui pareiškta nuomone.

„Būdamą įsitikinusi savo pasiimto kelio teisingumu ir nusistačiusi pilną savo nuveiktų darbų ataskaitą pateikti išlaisvintos Lietuvos Vyriausybei ar Seimui, Lietuvių Rezistencinė Santarvė neturi paisyti nesąmoningų asmenų ar grupių puolimų ir turi dirbti savo darbą, neatsižvelgdama į juos.

V daug politikos klausimu LRS turi konkrečiai siekti, kad Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas (VLIK) kuo greičiausiai pasidarytų veiksmingas Lietuvos laisvinimo darbe.

D. Britanijoje gyvenantieji LRS nariai yra, kaip ir kiti lietuviai, prisidėję prie Lietuvių Namų, spaustuvės ir „Britanijos Lietuvis“ įsteigimo ir išlaikymo. Todėl LRS-ę liečia ir LRS-ės prašomi atspausdinti rašiniai turėtų būti skelbiami „Britanijos Lietuvyje“.

LRS Vadovybė turėtų rasti būdų išašmoninti tuo reikalu DBLS Centro Valdybą“.

(Buxton/DBrit.)

„Po VLIK'o Vykdomosios Tarybos sudarymo ir prof. K. Žalkausko pareiškimo bei rodomu pirmųjų žygių susitikti ir tartis su Lietuvos Diplomatinijos Šefu, mūsų lietuviškoje bendruomenėje nuotaikos kiek pagriedėjo ir daug kas laukia, kas bus toliau. Ministerių aiškus ir tvirtas pasisakymas komunikate po pasitarimų Londone š/m. vasarą, realiai galvojantiems lietuviams sudarė ne tik pasitenkinimą, bet ir tvirtą pagrindą toliau eiti savo nusistatytu keliu“.

(Manchester)

KNYGŲ PARŠTĖJE

VACLOVAS BIRŽIŠKA — VYSKUPO MOTIEJAUS VALANČIAUS

BIOGRAFIJOS BRUOŽAI

Ši nedidelė, bet Lietuvos kultūros istorijai labai vertinga knyga yra dabartiniu metu dar ir tuo reikšminga, kad leidžia palyginti anuometinius ir dabartinius maskolinus okupantus ir jų priespaudos bei engimo metodus.

Antra vertus, ji ryškiai vaizduoja vysk. M. Valančiaus priešinimosi okupantams taktiką ir

būdus, iš kurių galima pasisemti nemaža pamokymų dabarčiai. Juo labiau, kad mūsųose dažnai laisvės ir pasipriešinimo kova suprantama penelgi primityviai, pamirštant, jog dabartinėje Lietuvos ir tarptautinėje padėtyje turi būti visų pirma tausojamos tautinės jėgos.

M.S.

KLAUS MEHNET — STALIN VERSUS MARX

Autorius įrodinėja, kad stalininis bolševizmas yra ne kas kita, kaip rusų nacionalizmas ir kad stalinizmas šiandien yra arčiau fašizmo, negu marksizmo.

Komentuodamas šią knygą, įžymus anglų filosofas Bertrand Russel'is reiškia nuomonę, kad marksizmas (stalinizmas) ir fašizmas niekad nesiskyrė vienas nuo kito ir nurodo, kad sovietų valdžią artimoje ateityje laukia dideli sunkumai dėl būsimų separatistinių nacionalizmų bolševikinėje imperijoje. Tito nuėjo savu keliu, Ukraina nepatenkinta, Lenkija visad neapkęntė Rusijos. Tos jėgos tėra prievarta rusiškojo nacionalizmo valdomos.

Idomu palyginti tą nuomonę su JAV-ių prezidento H. Trumano pasisakymu jo autobiografinėje knygoje „Mr. President“, psl. 187: „komunizmo Rusijoje nėra. Tai tėra totalizmas.“

Nėra nė mažiausios abejonės, kad bolševizmas yra diktatūra, naudojanti beatodairinius totalistinius, fašistinius metodus. Tačiau neižiūrėti komunizme nieko kito, kaip tik fašizmą ar totalizmą bei rusiškąjį imperializmą, reiškia jo neprivertinti, jį neišsigilinti ir nematyti jame slypniųjų pavojų, kurie iš dalies nurodomi ir šiame SANTARVĖS Nr-yje, straipsnyje „Kieno naudai dirba laikas“.

M.S.

MŪSŲ SKAITYTOJAMS

Lietuviškoji spauda užsienyje laikosi daugiausia pajamomis iš prenumeratos.

Nemokamai savo žurnalą mes siuntinėsim tik Lietuvos Atstovybėms, lietuvių bibliografiniams archyvams, nuolatiniams bendradarbiams ir tiems laikraščiams, kurie sutiks nemokamai keistis su mumis savo leidiniais.

Visus kitus prašome mūsų žurnalą prenumeruoti.

Šis SANTARVĖS Nr. siunčiamas susipažinti daugeliui. Gavėjai prašomi suprasti nepaprastai sunkias dabartiniu metu lietuviško žurnalo leidimo sąlygas ir už atsiųstą Nr-į atsilyginti bei užsisakyti tolimesnius.

Tolimesnieji SANTARVĖS Nr-iai bus siunčiami tik atsilyginusiems už šį ir užsisakiusiems.

KNYGŲ LEIDYKLOMS

Lietuviškų knygų leidyklas ir pavienis asmenis prašome siųsti Redakcijai savo naujausius leidinius. Jie bus paminėti, o vertingesnieji pagal galimumą parencenzuoti. Esame nusistatę ateityje praplėsti knygų apžvalgos skyrių.

SKAITYTOJŲ LAIŠKAI

Redakcija yra numačiusi duoti pastovų skyrių mūsų skaitytojų laiškam ar jų ištraukoms. Laiškai turi būti galimai trumpesni (ilgesniuosis Redakcija trumpins savo nuožiūra arba duos tik jų būdingesnes ištraukas). Laiškai gali liesti visus tiek mūsų žurnalo, tiek ir bendruosius lietuvių politikos, visuomenės ir kultūros klausimus. Naudosime tik kultūringo turinio ir formos laiškus. Duosime vietos kiekvienai rimtai minčiai, net jei ji būtų skirtinga ar visai priešinga Redakcijos nuomonei. Naudosime laiškus, kurių autoriai suteiks savo tikrą pavardę ir adresą Redakcijai. Laiškų autoriams pageidaujant, dėsime su slapyvardžiais ar inicialais.

Maloniai kviečiame visus skaitytojus būti šio skyriaus bendradarbiais ir nedelsiant siųsti pastabas Redakcijai.

MŪSŲ BENDRADARBIAMS

Žurnalas gali būti įdomesnis ir pilniau atvaizduoti lietuviškus reikalus tik tada sąlyga, jei jis turi galimai didesnę ir geriausių bendradarbių talką. Rengdami pirmąjį numerį, mes spėjome susisiekti tik su labai maža dalimi tų mūsų bendradarbių ir rašytojų, kurie sutiks savo raštais remti šį leidinį.

Maloniai prašome rašytojus, žurnalistus, įvairių sričių kultūrininkus ir visuomenininkus susisiekti su Redakcija ir suteikti talkos. Visiems žinoma, kad žurnalo leidimas nėra ir negali būti pelno šaltinis, o tik idealistinis aukojimasis lietuvių kultūros ir visuomenės reikalams.

Atsižvelgiant į kolkas nedidelę leidinio apimtį, straipsniai pageidaujami neilgi. Labai pageidaujamos taipgi smulkesnės pastabos, apžvalgos ir kritiškos nuomonės. Jomis dalinsimės Skaitytojų laiškų skyriuje.

REDAKCIJOS IR ADMINISTRACIJOS adresas:
SANTARVĖ, c/o D. Banaitis, 73, Exeter Street, Rochdale, Great Britain.

ADMINISTRACIJOS JAV-ėse adresas:

SANTARVĖ, c/o A. Daunys, 16 W. 64th Street, New York 23, N.Y., U.S.A.

Atstovo Australijoje adresas:

**J. Mašanauskas,
 270, Springfield Road,
 Blackburn, Vic.**

Atstovo Vokietijoje adresas:

**L. Ciplijauskas,
 (14b) Tübingen,
 Hechingerstrasse, 3a.**

Visi **SANTARVĖS** skaitytojai, bendradarbiai ir kt., turį su ja reikalų, prašomi rašyti, siųsti rankraščius, prenumeratos užsakymus bei pinigus šia tvarka:

gyvenantieji Europoje ir kituose kraštuose, išskyrus Amerikos kontinentą,—Redakcijos ir Administracijos adresu D. Britanijoje,

gyvenantieji Amerikos kontinente (JAV, Kanada, P. Amerikos kraštai)—administracijos JAV-ėse adresu.

Bendradarbiai ir skaitytojai prašomi rankraščius, pastabas ir kt. redakcinį darbą liečiančius raštus bei laiškus siųsti tiesiai Redakcijai D. Britanijoje arba Redakcinio Kolektyvo nariui, Redakcijos Atstovui JAV-ėse, B. Railai, 1572 W. Vernon Ave., Los Angeles 62, Calif., U.S.A.—kaip kam patogiau.

SANTARVĖS atskiro Nr-io kaina:

JAV-ėse ir Kanadoje	— 75 cnt.
D. Britanijoj ir Australijoj	— 2/6
Prancūzijoje	— 150 fr.
Vokietijoje	— 1,5 DM
Švedijoje	— 2 šv. kr.
Šveicarijoje	— 2 šv. fr.

Kituose kraštuose atitinkamai kainai D. Britanijoje pagal vietinės valiutos kursą. Atsižvelgiant į **SANTARVĖS** leidimo tvarką (kas du arba kas trys mėnesiai), prenumerata nustatoma ne tam tikram laikui tarpui, bet atskirais numeriais.

Prenumeruojantis, prašoma nurodyti užsakomų numerių skaičių.

TURINYS

Spausdintu žodžiu	1
Lietuvių Rezistencinės Santarvės paskirties metmenys — F. Neveravičius	2
Lietuva — O. Milašius	5
Tulpės — K. Binkis	5
Sutema — B. Sruoga	5
Praeitis ir jos pamokos — B. Raila	6
Europos apsijungimo temomis — K. Drunga	11
OKUPUOTOSIOS LIETUVOS REIKALAI	
Kaip prabiltų Kraštas — S. Ž.	14
Kieno naudai dirba laikas?	16
Rusai Kaune	18
Vilniaus Universiteto kaikiurių Katedrų Vadovų sudėtis	20
Vilniaus Universiteto Teisės Fakulteto mokslo planas	21
Sovietinės Lietuvos profiliai	23
Trumpos žinios	23
IŠ MOKSLO PASAULIO	
Radaras — J. Vėbra	24
KULTŪRINĖMIS TEMOMIS	
Reikšminga sukaktis	28
Aš kaltinu Tave...	28
Vytautas Kasiulis — A. Rannit	31
UŽSIENIO LIETUVIŲ VEIKLOS BARE	
Mūsų nesutarimų temomis — J. K.	32
LRS santykiai su lietuvių visuomeninėmis organizacijomis užsieny — D. K.	33
IŠ LRS ORGANIZACINIO TINKLO	
Nuomonės	34
KNYGŲ PARAŠTĖJE	
V. Biržiška - Vyskupo Motiejaus Valančiaus biografijos bruožai — M. S.	34
Klaus Mehnet - Stalin Versus Marx — M. S.	34
REDAKCIJOS ir ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAI	35-36

